

**HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU**

OPINNÄYTETYÖ

Tukivapari

Vapaaehtoistoimintaa Punaisen Ristin
Vantaan Nuorten turvatalolle

Hanna Lopenen

Kansalaistoiminnan- ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika 05 / 2017

www.humak.fi

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Hanna Lopenen	Sivumäärä 42 ja 2 liitesivua
Työn nimi Tukivapari, vapaaehtoistoimintaa Punaisen Ristin Vantaan Nuorten turvatalolle	
Ohjaava(t) opettaja(t) Tiina Valkendorff	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Punaisen Ristin Vantaan Nuorten turvatalo, Pekka Väänänen	
Tiivistelmä <p>Tämä opinnäytetyö käsittelee tukihenkilötoiminnan kehittämistä Punaisen Ristin Vantaan Nuorten turvatalolle. Tukivapari on vapaaehtoistyöntekijöiden toteuttamaa tukihenkilötoimintaa turvatalon asiakasnuorille. Tukivaparin tavoitteena on lisätä nuorten hyvinvointia tukemalla nuoria arkielämän mukanaan tuomissa haasteissa. Tukivapari kulkee Nuorten turvatalolta saatavan ammatillisen tuen rinnalla.</p> <p>Punaisen Ristin Nuorten turvatalot tekevät ehkäisevää lastensuojelutyötä 12-19-vuotiaiden lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaamiseksi. Nuorten turvataloja on yhteensä viisi, kolme pääkaupunkiseudulla sekä Turussa ja Tampereella. Turvatalojen perustyöhön kuuluu kriisimajoitus sekä perhehuoneasiakkuus. Jokaisella turvatalolla on perustyön lisäksi omat erityispiirteensä. Opinnäytetyön kehittämiskohteenä oleva tukivapari on osa Vantaan nuorten turvatalolta saatavia palveluita.</p> <p>Kehittämistyötä on toteutettu laadullisin menetelmin. Käytettäväksi menetelmäksi valikoitui asiakkuudessa olevien nuorten teemahaastattelut. Haastatteluiden avulla saatiin nuorten näkemys tukivaparin tarpeellisuudesta, toiminnan luonteesta ja sen toteuttajista sekä yhteydenpidosta tukisuhteen aikana. Haastattelujen lisäksi opinnäytetyön aineistona käytetään kirjoittajan omakohtaisia kokemuksia tukivaparin pilotoitijaksosta.</p> <p>Opinnäytetyön tuloksista voidaan päätellä tukivapari toiminnalle olevan tarvetta. Haastatteluista saatiin näkemyksiä toiminnan toteuttamisen kannalta merkittäviin asioihin, kuten yhdessä tekemiseen ja keskustelun ja vuorovaikutuksen tärkeyteen. Tukisuhde tarvitsee sitoutumista ja luotettavan aikuisen osaksi arkipäiväistä tekemistä. Haastatteluista saatu aineisto tukee tukivaparin pilotoinnin aikana tehtyä tukihenkilötoimintaa.</p>	
Asiasanat vapaaehtoistyö, tukihenkilöt, nuoret, tukeminen, hyvinvointi	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Hanna Lopenen	Number of Pages 42 and 2 attachment pages
Title Tukivapari – Volunteer work for Finnish Red Cross Vantaa Emergency youth shelter	
Supervisor(s) Tiina Valkendorff	
Subscriber and/or Mentor Finnish Red Cross Vantaa Emergency youth shelter, Pekka Väänänen	
Abstract <p>This thesis is about developing the support person activities for Finnish Red Cross Vantaa Emergency youth shelter. Support person activity, tukivapari, is volunteer work offered for young people and the aim is to increase young people's well-being in everyday life. Tukivapari supports the professional support offered by Emergency youth shelter.</p> <p>Finnish Red Cross Emergency provides preventative child welfare for all young people between 12 – 19 years of age. There are five Emergency youth shelters in Finland located in Helsinki, Espoo, Vantaa, Turku and Tampere. Every shelter unit offers basic services such as temporary overnight accommodation and a place to talk when things don't go as well as they could, but also every shelter unit has their own individual specialties they offer besides the basic services. Tukivapari is also one of the special services offered by Vantaa Emergency youth service and it is organized by volunteer work.</p> <p>This thesis applied qualitative research methods. The research material was collected by interviewing young people, who have had support from Vantaa Emergency youth shelter. The interviews focused on the participant's views regarding the need for a support person, the nature of its activities and its implementers, as well as communication during support relationship. In addition to the interviews, the author's own experiences during the tukivapari pilot period are used as a material for the thesis.</p> <p>From the results of the thesis, it can be concluded that young people find support person activities important. Interviews yielded insight on issues relevant to the implementation of the activity and ways to improve well-being, such as joint work and the importance of conversation and interaction. Support relationship needs commitment and reliable adults into a part of the everyday life. The result of the thesis and piloting of tukivapari support each other.</p>	
Keywords volunteer work, support persons, young people, supporting, well-being	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 PUNAINEN RISTI JA NUORTEN TURVATALOT	7
2.1 Punaisen Ristin Vantaan Nuorten turvatalo	9
3 NUORUUDEN HAASTEISIIN VASTAAMINEN VAPAAEHTOISTYÖLLÄ	10
3.1 Nuoruus ja sen mukanaan tuomat haasteet hyvinvoinnille	10
3.2 Vapaaehtoistyö	13
3.3 Tukihenkilötoiminta	16
4 NÄIN OPINNÄYTETYÖ TOTEUTETTIIN	18
4.1 Nuorille toteutetut teemahaastattelut	19
4.2 Teemahaastattelun analyysi	21
4.3 Omakohtaiset kokemukset tukivaparista	22
5 TUKIVAPARITOIMINTAAN VAIKUTTAVIA NÄKEMYKSIÄ	24
5.1 Tukivaparin synty, toteutus ja hyöty	24
5.2 Nuorten odotuksia tukivaparitoiminnalta	28
5.3 Yhteydenpitoa suuntaan ja toiseen	31
6 HYVINVOINNIN LISÄÄMINEN TUKIVAPARIN AVULLA	32
6.1 Johtopäätöksiä ja toimenpide-ehdotuksia tulosten pohjalta	32
6.2 Opinnäytetyön onnistumisia ja epäkohtia	38
LÄHTEET	41
LIITTEET	43

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä kehitetään uudenlaista vapaaehtoistoiminnanmuotoa Punaisen Ristin Vantaan Nuorten turvatalolle. Ammatillaiset ovat huomanneet tarpeen tukea nuoria kohti aktiivista elämänhallintaa. Siihen ei välttämättä riitä säännölliset tapaamiset työntekijöiden kanssa. Tämän myötä syntyi ajatus vapaaehtoistyönmuodosta, josta käytetään nimitystä TUKIVAPARI. Tukivapari on tukihenkilötoimintaa ja sitä toteutetaan ammatillisten työntekijöiden ja vapaaehtoistyöntekijöiden välisenä yhteistyönä. Työmuoto tukee nuoria integroitumaan yhteiskuntaan. Tavoitteena on muun muassa nuoren elinympäristön laajentaminen ja ohjaus harrastus- tai ystävätoiminnan pariin. Nuorten tukemisella elämän eri osa-alueilla saadaan hyvinvointia lisättyä. Nuoret ovat asiakassuhteessa Nuorten turvatalolla ja tukivapari-toiminta tukee turvatalolla tehtävää ammatillista työtä.

Nuorten turvataloilla työskennellään ennaltaehkäisevällä työotteella nuorten ja heidän perheidensä hyväksi. (Suomen Punainen Risti 2014, 3.) Mahdollisimman varhaisen vaiheen tuki auttaa estämään nuorten syrjäytymistä. Aika ajoin saamme lukea mediasta ehkäisevän työn tukien vähenemisestä. 90-luvulla tehdyt säästötoimenpiteet ehkäisevästä työstä näkyivät nuorten pahoinvointina. Tästä syystä ehkäisevän työn merkitystä tulee korostaa ja tuoda näkyväksi. Useat eri lasten ja nuorten järjestöt ja toimijat toteuttivat kuntavaaliehdokkaille huonetaulun 2017-2021. (Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry 2017.) Huonetaulun allekirjoittaneet ehdokkaat sitoutuvat edistämään lasten ja nuorten päivittäistä hyvinvointia. Huonetaulussa painotetaan myös ehkäisevän työn merkitystä, niin budjetoinnissa kuin päätöksenteossakin.

Yksi Punaisen Ristin arvoista on vapaaehtoisuus. Vapaaehtoisuus näkyy Nuorten turvataloilla niin vapaaehtoisten päivittäin tekemänä työnä, kuin asiakkaiden vapaaehtoisen avun ja tuen vastaanottamisessa. Yhteiskunta on muuttunut muun muassa digitalisaation myötä. Aiemmin vapaaehtoistyötä saatettiin tehdä yhdessä järjestössä ja samaa vapaaehtoistoimintaa toteuttaen (Kuuluvainen 2010, 50). Nykypäivänä liikutaan eri tavalla kuin ennen, perhemuodot ovat moninaisempia ja työelämä hektisempää. Tukivapari laajentaa Nuorten turvatalon tarjoamia mahdollisuuksia tehdä vapaaehtoistyötä.

Olen ollut mukana Nuorten turvatalon toiminnassa sekä vapaaehtoisena että työntekijänä. Tein puolen vuoden työkokeilun ennen opintojeni aloitusta ja opiskelujen ohella olen tehnyt tarvittaessa sijaisuuksia kriisi- ja perhetyöntekijänä. Tämän lisäksi olen tehnyt työharjoitteluja Nuorten turvatalolla osana omia opintojani. Vuoden 2016 alussa solmin tukisuhteen Nuorten turvatalolla asiakkuudessa olevan nuoren kanssa. Tarkoituksena oli pilotoida tukivaparia koko kulunut vuosi 2016. Pilotointijakso loppui vuoden vaihteessa, mutta uusimme sopimuksen tukivaparista kesäkuun 2017 loppuun asti.

Opinnäytetyön aineistoa varten on tehty teemahaastatteluja Nuorten turvatalon asiakkaille yksilöhaastattelujen muodossa. Tukivapari toiminnan tarpeen näkeminen tapahtui ammattilaisten keskuudessa. Nuori käy turvatalolla säännöllisissä tapaamisissa, mutta hän voi olla tapaamisten ulkopuolella ilman arkielämän tukea. Tukivaparilla lähdettiin vahvistamaan tätä tuentarvetta. Tukivapari on suunnattu asiakkuudessa oleville nuorille, joten koimme tilaajan kanssa tärkeäksi kuulla nuorten mielipiteitä tulevasta toiminnasta. Edellä mainitun aineistonkeruumenetelmän lisäksi reflektoin omia kokemuksiani tukivaparista pilotointijakson pohjalta. Lisätäkseeni laajemmin tietouttani tukihenkilötoiminnasta olen tutustunut olemassa olevaan tukihenkilötoimintaan Espoon Nuorten turvatalolla. Tätä kautta olen lisännyt käsitystä hyvistä käytännöistä ja huomioonotettavista asioista toimintaa toteutettaessa.

Suomi on ratifioinut YK:n yleissopimuksen lapsen oikeuksista vuonna 1991. (Unicef 2017). Sopimuksen 12 artikla käsittelee lasten ja nuorten kuulluksi tulemistä. Lasten ja nuorten kuulluksi tulemisen onnistumisista on juuri ilmestynyt katsaus, joka kiteyttää artikkelin sanoman seuraavaan muotoon:

Lasten kuulemista koskevien säännösten valossa lapsia ja nuoria ei tule nähdä vain lainsäädännön, toimenpiteiden ja palveluiden tarjoamin keinoin suojeltavina kohteina. Lapset ja nuoret tulee tunnustaa aktiivisina toimijoina, joiden mielipidettä tulee kuulla ja toimijuutta kunnioittaa suunniteltaessa ja toteutettaessa heille kohdistettuja palveluita ja toimia (Peltola & Moisio 2017, 7).

Opinnäytetyön haastateltavat ovat Nuorten turvatalolla asiakassuhteessa olevia nuoria. Tukivapari toimintaa toteutetaan näiden asiakasnuorten parissa, joten heidän kuulemisensa toimintaa kehitettäessä on ensisijaisen tärkeää. Jokaisella haastateltavista

on oma syynsä asiakkuuteen sekä näkemys siitä, kuinka näitä syitä voisi saada tuettua. Tätä tietoa hyödyntämällä tukivaparitoiminnasta saadaan toimiva kokonaisuuden, joka vastaa mahdollisimman hyvin nuorten tuentarpeisiin. Oikeanlaisilla tukitoimilla nuorten hyvinvointi lisääntyy ja onnistumisen kokemukset kasvavat.

Yhteenvetona tässä opinnäytetyössäni kehitetään vapaaehtoisten tuottamaa tukihenkilötoimintaa. Arjen eläminen voi olla nuorille haastavaa. Haasteina voi olla esimerkiksi vajaavaiset tiedot ja taidot oman elämän aloittamisessa, luotettavien ihmisten läsnäolon puute tai heikko itsetunto. Tukivaparitoiminnalla pyritään auttamaan ja tukemaan nuoria näissä haasteissa. Opinnäytetyön tarkoituksena on kuulla nuorten näkemyksiä tukivaparitoiminnan toteuttamisessa, kuten mihin elämän osa-alueisiin tukea tarvitaan ja kuinka tukeminen tapahtuu. Työn tilaajana on Punaisen Ristin Vantaan Nuorten turvatalo. Tukivaparitoiminta lisää Nuorten turvatalon tukea nuorille ja heidän perheilleen sekä lisää tarjontaa vapaaehtoistyön rintamalla. Seuraavaksi esittelen työn tilaajan. Tietoperustassa perehdytään nuoruuteen ja sen mukanaan tuomiin haasteisiin Nuorten turvatalon asiakasnuorten näkökulmasta, vapaaehtoistyöhön sekä tukihenkilötoimintaan. Neljäs luku käsittelee opinnäytetyön toteuttamista, jonka jälkeen saadaan tulokset ja analyysi. Kuudennessa luvussa keskitytään johtopäätöksiin ja opinnäytetyön arviointiin.

2 PUNAINEN RISTI JA NUORTEN TURVATALOT

Punainen Risti on maailmanlaajuinen kansalaisjärjestö. (Punainen Risti, 2017a.) Punaisen Ristin humanitääristä avustustyötä toteutetaan paikallisjärjestöjen voimin, joita löytyy noin kahdestasadasta maasta. Kansallisissa yhdistyksissä toimii miljoonia jäseniä ja vapaaehtoistyöntekijöitä. Vapaaehtoisuus on yksi Punaisen Ristin seitsemästä periaatteesta. (Punainen Risti 2017b.) Muita periaatteita ovat inhimillisyys, tasaapuolisuus, puolueettomuus, riippumattomuus, yleismaailmallisuus ja ykseys. Kaikkea Punaisen Ristin toimintaa toteutetaan näiden periaatteiden pohjalta.

Suomessa Punainen Risti on toiminut jo 140 vuotta. (Punainen Risti, 2017c.) Suomen Punainen Risti on yksi suurimmista maassamme toimivista kansalaisjärjestöistä.

Toimintakenttänä on Suomen lisäksi myös muu maailma. Toimintamuodoista tunnetuin on veripalvelu. Muita toimintamuotoja on muun muassa lasten- ja nuortentoiminta, ensiapuryhmät ja -koulutus sekä turvapaikanhakijoiden parissa tehtävä työ. Punaisella Ristillä on Suomessa Nuorten turvataloja. Vastaavanlaista toimintaa ei löydy muista maista.

Punaisen Ristin Nuorten turvataloja on yhteensä viisi. Nuorten turvatalot sijaitsevat Helsingissä, Espoossa, Vantaalla, Turussa ja Tampereella. (Suomen Punainen Risti 2014.) Nuorten turvatalojen toiminta perustuu vapaaehtoisten ja ammattityöntekijöiden saumattomaan yhteistyöhön. Palveluita on saatavilla vuoden jokaisena päivänä. Ensisijaisesti palvelut on tarkoitettu 12-19-vuotiaille nuorille ja heidän läheisilleen. Palveluiden pariin nuori voi hakeutua itsenäisesti, perheen ja läheisten ohjauksella tai yhteistyökumppanin avulla. Matalan kynnyksen palveluihin hakeudutaan ilman lähetettä. Asiakkaan tarpeeseen pyritään vastaamaan välittömästi, jolloin jonotusta ei pääse syntymään. Henkilökohtaisten kohtaamisten lisäksi tukea ja apua on mahdollista saada puhelimitse vuorokauden ympäri.

Punaisen Ristin Nuorten turvatalot saavat rahoitusta Raha-automaattiyhdistykseltä, toiminta-alueen kunnalta sekä Punaiselta Ristiltä. (Suomen Punainen Risti 2014.) Palvelut ovat asiakkaille maksuttomia. Yhteistyötä kunnan kanssa tehdään tiiviisti. Oppilaitokset ottavat yhteyttä Nuorten turvataloille, jos nuoren käytöksessä tapahtuu muutoksia. Sosiaalitoimi ohjaa Nuorten turvataloille nuoria, joista heillä on herännyt huoli. Näissä tilanteissa huoli ei ole edennyt suunnitelmalliseen lastensuojelutyöhön. Turvataloille tehdään ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä, jolloin mahdolliset jatko-toimenpiteet sosiaalitoimen puolella voidaan saada ehkäistyä.

Nuorten turvataloilla on erilaisia palveluita nuorille ja heidän läheisilleen. Jokaisella talolla on mahdollisuus kriisimajoitukseen, joka on niin sanotusti perustyötä. Kriisimajoitus on väliaikaista ja lyhytkestoista. Kriisimajoituksen aikana tilannetta työstetään paremmaksi, jotta nuori pääsee palamaan takaisin kotiin tai aloittamaan itsenäisen elämän. Perhehuoneasiakkuus (jatkossa avoasiakkuus) on keskusteluapua nuorelle ja hänen perheelleen. Avoasiakkuus ei edellytä kriisimajoitusta, vaan tapaamisissa käydään sovitusti Nuorten turvatalolla.

Nuoria pyritään tavoittamaan heille luontaisilta alueilta, joten Nuorten turvatalot on myös verkossa. Tukinet päivystää kahdesti viikossa, keskittyen keskustelemaan nuorten kanssa heitä koskettavista aihealueista. Tukinettiä hoidetaan kaikkien turvatalojen yhteistyönä. Edellä mainitut työmuodot ovat yhtenäiset jokaisella viidellä Nuorten turvatalolla. Näiden lisäksi taloilla on tarjolla erilaisia palveluita, jotka syntyvät erilaisten asiakasryhmien ja kuntien sen hetkisestä tarpeista.

2.1 Punaisen Ristin Vantaan Nuorten turvatalo

Vantaan Nuorten turvatalolla tehdään monenlaista työtä nuorten ja heidän perheidensä tukemiseksi. Ammatillista työtä tekee kuusi palkattua kriisi- ja perhetyöntekijää. Nuorille ei osoiteta henkilökohtaista työntekijää, vaan jokaisella työntekijällä on mahdollisuus työskennellä kaikkien asiakkaiden kanssa. Vantaan Nuorten turvatalolla toimii työntekijöiden rinnalla noin sata koulutettua vapaaehtoista. Vapaaehtoisten tekemä työ näkyy turvatalolla päivittäin. Vapaaehtoiset tekevät Vantaan turvatalolla yli 6000 työtuntia vuosittain.

Nuorten turvatalon toiminta on avointa kaikille kaupunkilaisille. Turvatalo sijaitsee itä-Vantaalla, Rekolan kartanossa. Vaikka kulkuyhteydet kaupungin sisällä parantuivat kehäradan aloittaessa toimintansa vuonna 2015, kaikille kulkeminen ei ole aina mahdollista. Nuorten turvatalolta saatavaa keskusteluapua on saatavilla länsi-Vantaalla kerran viikossa. Tilat käyttöön tarjoaa Monitoimitila Arkki Myyrmäessä. Kun kohtaaminen on asiakkaan näkökulmasta mahdollisimman helposti toteutettu, niin kynnyksen avun hakemiseen jatkossa Nuorten turvatalolta on madaltunut entisestään.

POP UP turvatalo- toiminnassa kohdataan nuoria ja vanhempia Tikkurilan matkailukeskuksessa (DIXI) joka torstai. Keskustelumahdollisuuden lisäksi nuorille on ollut tarjolla ohjattua toimintaa, kuten kädentaitoja. POP UP Turvatalo aloitti yhteistyön vuoden 2016 lopulla Vantaan kaupungin nuorisopalveluiden kanssa. Kauppakeskuksessa toiminnan toteuttaminen on rajallista, joten ohjattua toimintaa on tarjolla Tikkurilan nuorisotalolla kerran kuussa. Nuoria kohdataan erilaisilla messuilla ja oppilaitosyhteistyössä. Turvatalolla tehtävässä työssä on tärkeää vahvistaa nuorten lisäksi myös lähipiirin hyvinvointia. Vantaan Nuorten turvataloa on esitelty vanhempainilloissa, joissa vanhemmille saadaan tietoa tarjolla olevista palveluista.

3 NUORUUDEN HAASTEISIIN VASTAAMINEN VAPAAEHTOISTYÖLLÄ

Opinnäytetyön aiheen kannalta on tärkeää perehtyä tärkeisiin käsitteisiin, jotta ymmärrys työn sisällöstä avautuu. Tässä opinnäytetyössä perehdytään syvemmin kolmeen eri aihealueeseen. Ensimmäisenä käsitellään nuoruutta yleisesti ja syvennytään nuoruuden mukanaan tuomiin haasteisiin. Näitä haasteita käsitellään Nuorten turvatalon asiakkuuteen johtaneisiin syihin peilaten. Seuraavaksi perehdytään vapaaehtoistyöhön ja sen tekemiseen vaikuttaviin motivaatiotekijöihin. Kolmas alaluku käsittelee tukihenkilötoimintaa. Esille nostetaan tukihenkilötoiminnan erilaisia toteuttamistapoja, molemminpuolinen vuorovaikutus sekä sitoutuminen tukisuhteeseen.

3.1 Nuoruus ja sen mukanaan tuomat haasteet hyvinvoinnille

Nuoruuden käsite on monitulkintainen. Yleisesti nuoruudella tarkoitetaan lapsuuden ja aikuisuuden välistä tilaa. Lakien ja erilaisten tilastojen nuoruuden ikämääritykset ovat erilaisia ja huomioon on otettava jokaisen yksilön omat kokemukset iästään. Nuoret eivät ole ainoastaan yksilöitä, vaan heitä tulisi tarkastella myös yhteisöjen jäseninä, kansalaisina ja omanlaisenaan ikäpolvena. Viitataan opinnäytetyössäni nuorisolain antamaan määritelmään nuorista ja kohdennan sen koskemaan Nuorten turvatalojen käyttämää ikäryhmittelyä.

Nuorisolaki (1285/2016, 3 §) määrittelee nuoren alle 29-vuotiaaksi. Nuorten turvatalojen asiakaskunta koostuu 12-19-vuotiaista nuorista ja tähän samaan ikäryhmään sijoittuu tukivaparityötoimintakin. Nuorisolaissa (1285/2016, 2 §) nuorisotyön tavoitteina on muun muassa nuorten kasvun, itsenäisyyden ja yhteisöllisyyden oppimisen tukeminen. Tukivaparin ja tuettavan nuoren välinen suhde vastaa mielestäni hyvin nuorisolain tavoitteita. Tukivapari pyrkii nuoren itsensä vahvistamiseen ja elämänpiirin laajentamiseen. Kun nuori saa vahvistusta omaan toimijuuteensa lähiyhteisössä, niin kasvu aktiiviseksi yhteiskunnan jäseneksi tulee luontevaksi osaksi nuoren omaa toimintaa.

Nuoruuteen liittyy monenlaisia kehityskulkuja. (Nurmi 2008, 256-274.) Nuoruuden alkuna voi pitää biologista kehitystä, puberteetin alkamista. Oman kehon muutokset muuttavat nuoren suhdetta, niin ympäristöön kuin omaan itseensä. Seuraavaksi on nähtävissä kehityskulku irtaantumiseen omasta perheestään. Nuori aloittaa varovaisen itsenäistymisen ja alkaa miettiä oman elämänsä päätöksiä ja vastuita. Tästä seuraa aikuiselämän rooleihin valmentautuminen, kuten esimerkiksi ajatukset ammatinvalinnasta, ihmissuhteista ja elämäntavoista. Kehityskulun jatkuessa nuori itsenäistyy, kantaa taloudellista vastuuta, siirtyy työelämään ja muodostaa parisuhteen. Nämä valinnat ohjaavat nuorta kohti aikuisuutta.

Nuorten hyvinvointiin vaikuttaa monet asiat. Nuoret tarvitsevat kokemuksia omasta pärjäämisestä ja hyvyydestään (Korkiamäki 2015, 131). Vuoden 2015 nuorisobarometri (Myllyniemi 2015) keskittyy nuorten arjenhallintaan. Barometrissä on tutkittu muun muassa nuorten asumis- ja perhemuotoja, elintapoja, talouden hallintaa sekä yhteisöllisyyttä. Jo yhdenkin osa-alueen hyvinvoinnin heikkeneminen vaikuttaa turvalliseen kasvu-ympäristöön ja ilmenee nuoren käyttäytymisessä. (Kallio & Stenvall & Bäcklund & Häkli 2013, 73.) Käyttäytymismuutokset arjen toiminnaissa herättävät aikuisilla huolen puuttumisen tarpeesta nuoren tilanteeseen. Eriarvoistuminen näkyy nuorten ja heidän perheidensä kuormittajana. (Suomen nuorisoyhteistyö – Allianssi ry 2016, 11.) Kuormittuminen näkyy muun muassa nuorten arkipäivän sosiaalisissa suhteissa sekä tekemisen ja oppimisen mahdollisuuksissa.

Perheen merkitys lapsen ja nuoren kehityksessä on suuri. Lapsuudenkodista saavat opit ovat nähtävillä pitkälle elämänkaareissa. (Myllyniemi 2015, 18.) Käyttäytymismallien heijastukset näkyvät nuorten arjessa, kuten esimerkiksi liikunnallisina totumuksina. Perhemuodot ovat moninaistuneet, vaikka ydinperheellä on edelleen oma erityinen sijansa (Bardy 2013, 56). Nuorten hyvinvointiin vaikuttavat alentavasti vanhempien kokemat vaikeudet elämässä. Nuorisobarometrissä (Myllyniemi 2015, 19-20) esiin nostettuja vaikeuksia ovat esimerkiksi vanhempien mielenterveysongelmat, työttömyys ja siitä aiheutuneet taloudelliset vaikeudet. Useampien ongelmien kasaantuminen perheelle aiheuttaa nuorelle turvattomuuden tunnetta. Kouluterveyskyselyn (2014, 73) mukaan tärkeää on perheen keskinäinen suhde. Hyvä suhde nuoren ja hänen vanhempien välillä antaa nuorelle suojaa vaikeuksilta ja aikuisiän masennukselta.

Sosiaaliset suhteet vaikuttavat nuorten arkielämän mielekkyyteen. Sosiaalisen hyvinvoinnin perustana on nuoren toimintaympäristö ja olosuhteet (Kumpula 2012, 50). Perhepiiriin lisäksi sosiaalisia suhteita koetaan muun muassa harrastustoiminnassa ja koulussa. Tyttöjen ja poikien välisissä kaverisuhteiden kokemuksissa on eroja. (Myllyniemi 2015, 75.) Poikien tulkinta kaverisuhteista on enemmän yhdessä tekemistä, kun taas tyttöjen tuntemus painottuu kokemusten jakamiseen. Kaverisuhteista saatu hyväksyntä ja tuki lisäävät nuoren luottamusta itseensä ja ympäristöön. (Kumpula 2012, 39.) Nuoren kokemukset kuulumisesta erilaisiin joukkoihin, kuten esimerkiksi harrastustoimintaan, urheilujoukkueeseen ja kaveriporukkaan, lisäävät osallisuuden kokemuksia ja opettavat sosiaalisia taitoja. Kaverisuhteista saatujen kokemusten avulla nuori kasvattaa omaa minäkuvaansa sekä saa sisäisiä voimavaroja hyödynnettäväksi tulevaisuudessa.

Kaverisuhteiden puuttuminen lisää yksinäisyyttä ja altistaa syrjäytymiselle. Tilastollisesti yksinäisyyttä koetaan eniten alle 30-vuotiaiden keskuudessa sekä yli 70-vuotiailla. (Myllyniemi 2015, 82.) Yksinäisyys on yksilön subjektiivinen kokemus, johon vaikuttaa ystävien tapaamistiheys ja sosiaalisten suhteiden määrä. Nuoren kokemus ihmissuhteisiin liittyvästä yksinäisyydestä heikentää yhteenkuuluvuutta, toisista välittämistä ja asioiden keskinäistä jakamista (Kumpula 2012, 61). Yksinäisyyden tuntemukset vaikuttavat kyvykkyyteen arjenhallinnassa. (Myllyniemi 2015, 84.) Vaikeuksia koetaan päivärytmin säilyttämisessä, ruoanlaitossa sekä siivoamisessa. Kaverisuhteisiin nuoruudessa vaikuttaa heikentävästi muun muassa siirtyminen peruskoulun jälkeisiin opintoihin ja koulupudokkuus.

Koulutuksen ja työllisyyden merkitys näkyy nuorten hyvinvoinnissa. Peruskoulun jälkeinen jatkokoulutus lisää mahdollisuuksia päästä työelämään. Vuonna 2016 peruskoulunpäättäneistä nuorista 99,1 prosenttia haki itselleen jatko-opiskelupaikkaa ja heistä 97 prosenttia pääsi aloittamaan opinnot syksyllä 2016. (Suomen nuorisoyhteistyö – Allianssi ry 2016, 31-37.) Ammatillisen koulutuksen jälkeen nuoret suuntaavat ensisijaisesti työelämään ja lukion jälkeen pyritään eniten korkeakouluopintojen pariin. Koulukiusaaminen on vähentynyt etenkin peruskouluasteella ja pysynyt ennallaan jatko-opinnoissa. Ammatillisessa koulutuksessa opinnot venyvät helpommin pidemmiksi ja koulutus keskeytyy herkemmin. (Luopa, Kivimäki, Matikka, Vilkki, Jokela,

Laukkarinen & Paananen 2014, 60.) Lukio-opinnot koetaan puolestaan kuormittavimmiksi kuin ammatilliset opinnot. Tämä vaikuttaa kouluvihtymiseen alenevasti. Opiskelijoiden jaksamista kuormittaa myös töiden tekeminen opintojen ohella.

Opintojen jälkeinen työllistyminen ei ole tämän päivän yhteiskunnassa itsestäänselvyys. Jo nuorten kesätöiden saaminen on haastavaa ja peräti 30 prosenttia 18-30-vuotiaista työttömistä nuorista on vailla työkokemusta. (Suomen nuorisoyhteistyö – Allianssi ry 2016, 36-37.) Nuorten suurimpia huolenaiheita onkin työelämään pääseminen, jolloin he pystyisivät turvaamaan oman toimeentulonsa. Odotukset työelämästä ovat realistisia ja palkkaa tärkeämpää on työn sisältö. Työn mielekkyys, kehitysmahdollisuudet ja työn vastaavuus oman osaamisen kanssa, koetaan tärkeiksi kriteereiksi työnsaannin kannalta. Nuorten työajat ja -sopimukset ovat epätyypillisiä muihin työkäisiin verrattuna. Tähän vaikuttaa muun muassa töiden kanssa päällekkäin tehtävä opiskelu sekä varusmiespalvelu.

Edellä mainitut nuoruutta koskevat teemat ovat nähtävissä Nuorten turvatalon asiakkuuksissa. Nuori tulee turvatalon asiakkaaksi aina jonkun syyn seurauksena. Syitä ei määritellä isoihin tai pieniin, kukin yksilö kokee asiat omalla tavallaan. Useimmiten Nuorten turvataloon hakeutumisen syyksi kerrotaan ristiriidat ja pulmat perheen parissa. (Suomen Punainen Risti 2014, 3.) Muina tulosityinä mainitaan muun muassa asunnottomuus, yksinäisyys, mielenterveysongelmat sekä työttömyys tai koulutuspaikan puuttuminen. Nuorten tasapainoisen kasvun, kehityksen, oppimisen ja arjen hallinnan taitojen kehittyminen tarvitsee ympärilleen suotuisan kasvuympäristön. Tukivaparoiminnalla on tarkoitus lisätä nuorille suunnattua tukea. Mahdollisimman varhaisen vaiheen tuki edistää nuorten hyvinvointia ja lisää arjenhallintaa.

3.2 Vapaaehtoistyö

Vapaaehtoistyötä ja -toimintaa käytetään synonyymeinä, joten tässä työssä käyttämäni vapaaehtoistyö voidaan ymmärtää myös vapaaehtoistoimintana. Vapaaehtoistyötä tehdään Suomessa paljon. Meri Tennilä (2010, 5-7) kirjoittaa useamman kuin joka kolmannen tehneen vapaaehtoistyötä. Työelämässä ihminen on yleensä koulutautunut alalle, saa tehdystä työstä rahallisen korvauksen, sopivasti haasteita ja eteenpäin mahdollisuuksia (Kuuluvainen 2015, 48). Vapaaehtoistyö taas perustuu va-

paasta tahdosta tehtyyn toimintaan, josta ei saa rahallista korvausta. (Pessi ym. 2010, 9.) Vapaaehtoistyö on kaikille avointa ja se hyödyttää kolmatta osapuolta perhe- ja ystäväpiirin ulkopuolelta. Vapaaehtoistyötä on tarjolla useilta eri aloilta. Lasten ja nuorten parissa tehtävä vapaaehtoistyö on yksi suurimmista kokonaisuuksista.

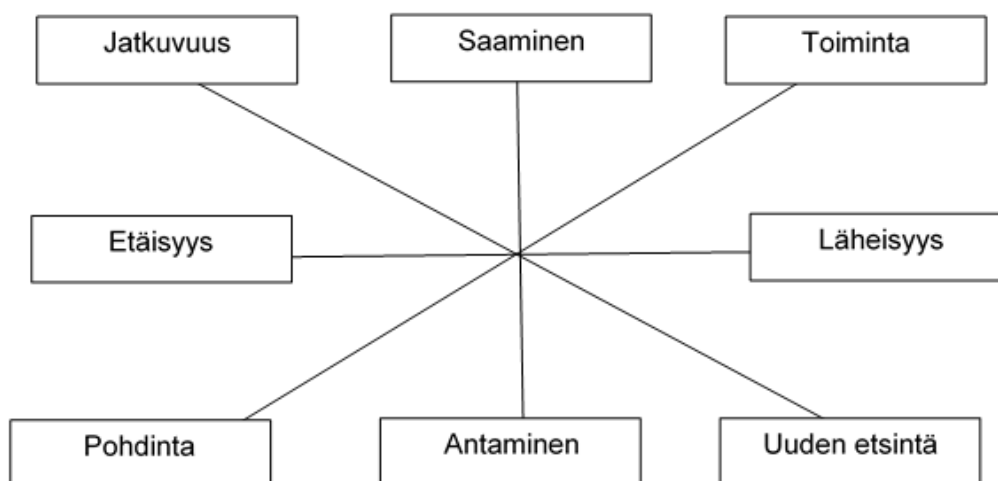
Ihmisen roolin kansalaisyhteiskunnassa toivotaan olevan mahdollisimman aktiivinen. Aktiivinen kansalaisuus voidaan määrittää laajana osallistumisena, toimintana ja vaikuttamisena omaan yhteisöön ja sitä kautta laajemmin yhteiskuntaan. (Harju 2005, 58-80.) Ihminen toimii vapaaehtoistyössä omalla persoonallaan, osallistuu, kohtaa ja välittää, niin muista ihmisistä kuin yhteiskunnallisistakin asioista. Vapaaehtoistyö on ymmärrettävissä aktiivisen kansalaisuuden konkreettisena ilmentymänä. Jotta kansalaisesta tulee vapaaehtoistyöntekijä, niin hänen täytyy kokea työ itselleen mielekkääksi ja merkitykselliseksi. Nuorten turvatalolla on eri tavoin toteutettavia vapaaehtoistyön muotoja. Tämä antaa mahdollisuuden vapaaehtoistyön tekemiseen eri elämäntilanteissa oleville ihmisille.

Vapaaehtoistöiden tekeminen jakaantuu kaikkien ikäluokkien kesken melko tasaisesti (Pessi & Oravasaari 2010, 7). Tilastokeskuksen tekemästä ajankäyttötutkimuksesta (2009) käy selville, että vuonna 1999 ja 2009 naisten ja miesten osuus vapaaehtoistyön tekemisestä on suurin piirtein yhtä suuri. Nuorten turvatalon vapaaehtoisissa on sekä miehiä että naisia ja näiden vapaaehtoisten taustat vaihtelevat opiskelijoista työkäisiin ja eläkeläisiin. Työ nuorten parissa saattaa pitää sisällään arkojakin aiheita, siksi vapaaehtoistyöntekemiseen on asetettu 25-vuoden alaikäraja. Jos vapaaehtoinen ja asiakkuudessa oleva nuori ovat lähellä toistensa ikää, voi käsiteltäviin asioihin tarvittava perspektiivi kaventua liiaksi.

Motivaatio on suuri osa vapaaehtoistyötä (Karreinen ym. 2010, 34-41; Kuuluvainen 2015,45; Yeung 2005a, 83-103). Kuuluvaisen (2015, 44) mukaan vapaaehtoistyön rakennuspuuna voidaan pitää mielekkäitä ja itselle sopivia työtehtäviä, jolloin myös motivaatio toimintaan lisääntyy. Kuuluvainen (2015, 45-46) jakaa motivaation kahteen osaan, sisäiseen ja ulkoiseen motivaatioon. Ulkoisella motivaatiolla tarkoitetaan vapaaehtoistyössä esiintyviä, erilaisia kannustumia, kuten esimerkiksi järjestöjen järjestämiä virkistyspäiviä ja ansiomerkkejä tai vapaaehtoistyön mukanaan tuomaa työkokemusta. Sisäisellä motivaatiolla tarkoitetaan ihmisestä itsestään tulevaa halua

tehdä tiettyä toimintaa. Tätä toimintaa määrittää pitkälti omat arvot, halu kuulua johonkin sekä henkilökohtainen kasvu. Sisäisen motivaation merkitystä pidetään yleisemmin suurempana kuin ulkoisen motivaation.

Yeung (2005b, 104-125) on kehittänyt timanttimalin vapaaehtoisuuden selvittämiseen (Kuvio 1). Hän haastatteli eri-ikäisiä vapaaehtoistoimijoita ja sai aineistosta yhteensä 767 motivaatioelementtiä. Nämä elementit hän pystyi sijoittamaan analyysivaiheessa timanttimaliin. Motivaatioelementit jaettiin neljään ulottuvuuteen: saaminen-antaminen, jatkuvuus-uuden etsintä, etäisyys-läheisyys ja pohdinta-toiminta. Pareissa on nähtävillä ääripäät ja niiden väliin jäävä alue, jossa on nähtävillä ulottuvuuksia molemmista ääripäistä. Nämä ulottuvuudet pitävät sisällään metaulottuvuuden: itseä kohti-itsestä poispäin.

Kuvio 1. Vapaaehtoisuuden timanttimali.

Mukailtu Yeung:n (2005b) tekemästä mallista.

Edellä mainittujen elementtien lisäksi Yeung (2005b, 104-125) keräsi aineistosta 47 vapaaehtoisuuden kattoteemaa. Teemoja löytyi elämän eri osa-alueista, muun muassa yhteisöllisyyden kokeminen, oman henkilökohtaisen hyvinvoinnin edistäminen, puhdas halu auttaa sekä sosiaalisuus ja vuorovaikutus. Teemoista on luettavissa, kuinka eritavoitteista yksilöt lähtevät mukaan vapaaehtoistyöhön. Yksi vapaaehtoistyönmuoto sopii jollekin, kun taas toinen tarvitsee toisenlaista toimintaa tehtäväkseen. Oli motiivi vapaaehtoistyöhön mikä tahansa, yhtenä suurena vaikuttajana on osallistuminen ja yhteistyö muiden kanssa (Kurki 2001, 83).

Jokainen yksilö on ainutkertainen oma itsensä, joka tarvitsee kukoistukseensa ympärilleen erilaisilla persoonilla täydennetyt yhteisön (Kurki 2001, 71). Yhteisön ja veritaistuen merkityksen toi haastattelussa esiin myös Kati Kyyrä (2017). Ihmiset saattavat tehdä samoja vapaaehtoistöitä tapaamatta toisiaan. Tällöin yhteisten tapaamisten, kuten työnohjauksen tai koulutuksen, merkitys kasvaa. Kyyrän (2017) mukaan toisilta kuultu arki vapaaehtoistyöntekemisessä auttaa refleктоimaan omaa työtä. Nuorten parissa tehtävässä vapaaehtoistyössä, saattaa joutua kokemaan epäonnistumisentunteita siinä missä onnistumisiakin. Tämän tunteen sanoittaminen auttaa sekä sanoittajaa, että kuulijaa käsittelemään asiaa ja hyväksymään ihmisten rajallisuuden.

3.3 Tukihenkilötoiminta

Tukihenkilötoimintaa voidaan tehdä joko ammatillisesti tai vapaaehtoisten toteuttamana. Ammatillisena toimintana tehtäessä tukihenkilöllä on työn luonteeseen sopiva koulutus ja hän saa korvauksen tehdystä työstä. Vapaaehtoisilla tukihenkilöillä ei ammatillisella taustalla ole merkitystä ja hän ei saa rahallista korvausta toiminnan tekemisestä. Tukihenkilö tekee toimintaa omalla persoonallaan. Muuhun vapaaehtoistyöhön verrattuna, tukihenkilötoimintaa leimaa arkielämän eläminen ja sitoutuminen (Lehtinen 1997, 50). Tukihenkilötoimintaa järjestävä taho kouluttaa vapaaehtoiset toimintaa ja tarjoaa tuen ja työnohjauksen prosessin aikana. Keskityn tässä osiossa vapaaehtoisten tekemään tukihenkilötoimintaan, sillä tukivapari on vapaaehtoisuustyömuoto.

Lähtökohta lapsen ja nuoren tukemiseen on ajassa ja läsnäolossa. (Korhonen 2005, 39.) Se vaatii tukihenkilöltä erilaisia rooleja, kuten opastajan, lohduttajan, tukijan ja kuuntelijan rooleja. Roolin tarve riippuu nuoren sen hetkisestä tarpeesta. Roolit avaavat tuettavalle tukemisen sisältöä ja merkitystä. Tukihenkilölle itselleen taas konkretisoituu annettavan tuen moninaisuus. Tuen sisältö vaihtelee tukisuhteesta toiseen ja määräytyy tuettavan tarpeista. Tukihenkilön henkilökohtaiset ominaisuudet määrittelevät myös tukisuhteen sisältöä. Pääasiana voidaan pitää luottamuksellista ja mielekästä tukisuhdetta. Näin ollen molempien osapuolten motivaatio ja halukkuus tukisuhteen olemassaoloon vahvistuu.

Yhdessä tekeminen on luonteva osa tukisuhdetta. Tekemiseen vaikuttaa suurelta osin tuettavan elämäntilanne ja tarpeet. (Korhonen 2005, 41-42.) Ei kuitenkaan pidä väheksyä tukihenkilön omia kiinnostuksen kohteita ja elämänkokemusta. Yhdessä tekeminen luo parhaimmillaan tuettavalle myönteisiä kokemuksia ja onnistumisen elämyksiä. Toiminta itsessään voi olla monenlaista yhdessä tekemistä. Nuorta voidaan esimerkiksi ohjata harrastusten pariin, tukea koulutehtävissä tai harjoitella yhdessä asioiden hoitoa. Toisinaan tekeminen voi olla yhdessä olemista ilman suunnittelua, elokuvissa käymistä tai ruoanlaittoa yhdessä. Molemmiin puolinen kiinnostus tekemiseen luo tukisuhteelle tukevaa pohjaa.

Vapaaehtoistyöntekijöiltä toivotaan aina sitoutumista toimintaan, mutta sitoutuminen nousee erityisen suureen rooliin juuri tukihenkilötoiminnassa (Kuuluvainen 2015, 49). Tarkoituksena on luoda kestäviä ihmissuhteita, jolloin tukihenkilön tulee sitoutua toimintaan vähintään ennalta määritellyksi ajaksi. Nuorten parissa tehtävä tukihenkilötoiminta luo sitoutumisen merkityksen entistä vahvemaksi. Kesken jäänyt työ voi tuoda mukanaan hylkäämisreaktion, joka pahimmillaan heijastuu ihmiseen koko elämänkaaren ajan. Sitoutumisen merkitys nousee esiin myös nuorille tehdyssä ääniä ja äänettömyyttä palvelukentillä katsauksessa. (Peltola ym. 2017, 23.) Lapset ja nuoret toivovat palveluilta kasvokkaisia kohtaamisia ja pitkäaikaisuutta. Tukihenkilötoiminnan tavoitteena on olla konkreettisesti läsnä ja tukisuhteen kesto määritellään yleisesti pitkäaikaiseksi. Nämä tavoitteet koskevat myös tukivaparia.

Tukihenkilötoiminnassa on tietyt perusroolit tuettavien iästä huolimatta (Korhonen 2005, 46-47). Tukihenkilönä toimiminen nuorelle tuo mukanaan kuitenkin omat erityiskysymyksensä ikäryhmästä riippuen. Etenkin itsenäistymisvaiheessa olevat nuoret kaipaavat kuuntelijaa ja keskustelijaa aikuisuuteen liittyvissä kysymyksissä. Nuoret eivät odota yksipuolisia keskusteluja heidän omista tarpeistaan, vaan vastavuoroisuutta tarvitaan tukisuhteessa. Tukihenkilön täytyy lunastaa paikkansa inhimillisenä ihmisenä, joka antaa nuorelle myös jotain itsestään. Tukihenkilö ei tee asioita nuoren puolesta, vaan kannustaa ja ohjaa nuorta itsenäiseen tekemiseen. Avun nuori saattaa saada jo pelkästä tiedosta, että tukihenkilön puoleen voi kääntyä tavallisissa, arkisissa, asioissa.

Lehtinen (1997, 53) toteaa tukihenkilön antaman tuen tapahtuvan kolmen prosessin kautta. Ensimmäinen osa on keskustelu ja vuorovaikutus. Tukihenkilötoimintaa onkin pidetty pääosin auttamismuotona, joka keskittyy keskusteluun. Prosessin toisena vaiheena kuvataan yhdessä tekemistä. Korhosen (2005, 22) mukaan tukisuhteessa tavataan useimmiten harrastuksen tai yhteisen tekemisen parissa. Aktiivinen tekeminen ei kuitenkaan ole itsetarkoitus tukisuhteessa (Korhonen 2005, 43). Kolmantena vaiheena on keskustelun ja vuorovaikutuksen yhdistäminen yhdessä tekemiseen. Kun arjessa tehdään yhdessä asioita, niin se synnyttää molemminpuolista vuorovaikutusta ja helpon väylän keskustelulle (Korhonen 2005, 46).

4 NÄIN OPINNÄYTETYÖ TOTEUTETTIIN

Opinnäytetyöni on tutkimuksellinen kehittämistyö (Ojasalo & Moisanen & Ritalahti 2010, 19-22). Työn tilaajalla on ollut tarve tuottaa olemassa olevan toiminnan rinnalle uudenlaista toimintaa. Olen oman pilotointini ja opinnäytetyöprosessin aikana kehittänyt uutta, suunnitellut, ratkaissut ongelmia ja vienyt tukivaparia käytäntöön. Aineistonhankinta on toteutettu laadullisin eli kvalitatiivisin menetelmin. Tein kahdelle Nuorten turvatalon asiakkaana oleville nuorilla teemahaastatteluja. Teemahaastattelu sopii opinnäytetyön luonteeseen hyvin, sillä työssä halutaan selvittää nuorten näkemyksiä liittyen tukivapari-toimintaan.

Laadullinen tutkimus valikoitui luontevasti kehittämismenetelmäksi. Tarkoituksena oli hankkia tietoa suppeasta näytteestä ja näin ollen ymmärtää ilmiötä paremmin ja kokonaisvaltaisemmin (Ojasalo ym. 2010, 94; Kiviniemi 2010, 70). Haastateltaessa nuoria sain lisättyä tietoisuutta siitä, kuinka kohderyhmän nuoret ajattelevat tukivaparia, sen hyödyllisyydestä ja tarvittavuudesta. Laadullisissa menetelmissä tutkijan todetaan olevan lähellä tutkittavia ja osallistuvan toimintaan (Ojasalo ym. 2010, 94). Oma pilotointini puoltaa tätä näkemystä. Pilotoinnin aikana tein juuri sitä, mitä on ollut tarkoitus kehittää ja kohderyhmän parissa. Tällä tavoin sain lisättyä näkemystä aiheesta konkreettisella toiminnalla.

Laadullisessa kehittämistyössä yksi käytetyimmistä aineistonkeruumenetelmistä on haastattelu (Ojasalo ym. 2010, 95). Haastattelulla saadaan kerättyä syvällistä tietoa kehittämisen kohteesta nopeassakin aikataulussa. Haastatteluja voidaan tehdä eritaivoin, kuten strukturoidusti, puolistrukturoidusti tai teemahaastatteluina. (Eskola & Vastamäki 2001, 26-27.) Strukturoidussa haastattelussa haastattelijä antaa kaikille haastateltaville samat kysymykset ennalta määritellyssä järjestyksessä. Haastateltavat vastaavat valmiiksi annetuilla vastausvaihtoehdoilla. Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset on valmiiksi määritelty, mutta vastaukset annetaan omia sanoja käyttäen. Teemahaastattelussa on määritelty aihealueet, jonka pohjalta jokainen haastattelu voi edetä omanlaisessa järjestyksessä. Teemahaastattelussa ei ole valmiista kysymyslistaa, vaan aihetta käsitellään teemojen mukaan.

Eettisten näkökulmien miettiminen on osa opinnäytetyötä. Opinnäytetyö toteutettiin nuorten kanssa, joiden taustoista löytyy erilaisia syitä Nuorten turvatalon asiakkuuteen. Ihmisarvon kunnioittaminen tuo esiin pohdittavia eettisiä näkökulmia, kuten esimerkiksi yksityisyyden ja luottamuksellisuuden turvaaminen. Aineistoa kerätessä tulee keskittyä edellä mainittujen lisäksi rehellisyyteen ja avoimuuteen (Ojasalo ym. 2010, 48-49). Haastatteluja sovittaessa nuorille selvitettiin opinnäytetyön tarkoitus ja pyydettiin lupa haastatteluihin. Vanhemmilta kysyminen jätettiin pois, sillä kaikki nuoret ovat saavuttaneet täysi-ikäisyyden ja asuvat itsenäisesti. Haastattelutilanteissa selvitettiin miksi nauhuria käytetään, pyydettiin sen käyttöön lupa ja kerrottiin vastusten antamisesta nimettömästi. Tuloksista on jätetty tunnistetiedot sukupuolesta tai iästä pois. Haastattelujen suppean määrän vuoksi, tunnistettavuus olisi kasvanut tunnistetietojen myötä. Haastateltavien vastauksia on käsitelty rehellisesti ja luottamuksellisesti. Haastattelut on purettu tekstitiedostoksi tallenteelta sellaisenaan, kuinka ne on kerrottu.

4.1 Nuorille toteutetut teemahaastattelut

Opinnäytetyöhöni olen kerännyt aineistoa haastattelemalla kahta nuorta teemahaastattelun muodossa. Haastattelut tein yksilöhaastatteluina nuorten anonymiteetin suojaamiseksi. Nuorten turvatalon asiakaskunta koostuu kantaväestöstä sekä maahanmuuttajataustaisista nuorista. Tukivaparia toteutettaessa nuorten taustalla ei ole merkitystä, joten tämän työn aineistossa esiintyvät nuoret edustivat molempia väes-

töryhmiä. Järjestin haastattelutilanteet henkilökohtaisesti nuorten kanssa. Mukaan valikoitui kaksi nuorta, jotka olivat molemmat saavuttaneet täysi-ikäisyyden rajan. Kummankin nuoren asiakkuus on alkanut kriisimajoituksesta ja sittemmin jatkunut avoasiakkuutena. Molemmat nuoret asuvat tällä hetkellä itsenäisesti ja nuoret elävät keskenään erilaisissa elämäntilanteissa.

Aloitin haastattelurungon (LIITE 1) työstämisen teemojen hahmottamisella. Pääteemoiksi muotoutuivat ajatukset tukivaparin tarpeellisuudesta nuorille, toiminnan luonteesta ja toteuttajista sekä yhteydenpidosta tukisuhteen aikana. Haastattelurunkoon muotoutui kysymyksiä koskien kutakin teemaa. Näiden kysymysten avulla pystyin haastattelijana tarvittaessa johdattelemaan teemaa eteenpäin. Toisaalta taas kysymykset helpottivat hahmottamaan teeman ympärillä käytyä keskustelua ja seuraamaan, että olennaiset asiat on käyty läpi. Teemojen järjestys haastattelutilanteissa vaihteli jonkin verran. Järjestystä vaihdettiin haastateltavilta tulleiden vastastausten perusteella, kuitenkin niin, että kaikki teemat käytiin haastattelutilanteissa läpi.

Haastattelun alkuun pyritään varaamaan aikaa kevyelle keskustelulle ennen varsinaiseen aiheeseen siirtymistä (Ojasalo ym. 2010, 97). Olin tavannut molemmat haastateltavista aiemmista yhteyksistä, joten keskustelun avaus tapahtui luontevasti. Tämä tuntui helpottavan itse aiheeseen menemistä ja samalla rentouttavan nuorta haastateltavaa. Haastattelupaikan valinta on olennainen osa haastattelun onnistumisen kannalta. (Aaltola ym. 2001. 27-29.) Haastattelijan tulee ottaa huomioon muun muassa haastateltavien näkökulma sekä tilan rauhallisuus. Tämän opinnäytetyön haastattelut toteutettiin nuorille sopivissa paikoissa, joita tiedusteltiin haastatteluaikaa sovittaessa. Toinen haastattelu tapahtui Vantaan Nuorten turvatalolla ja toinen haastateltavan omassa kodissa. Kumpikin haastattelupaikka oli tilanteeseen sopiva eikä pitänyt sisällään häiriötekijöitä.

Olen osana kehittämistyötä ollut viemässä tukivaparia kohti käytäntöä. Järjestimme maaliskuussa 2017 ensimmäisen koulutuksen vapaaehtoisille, joita uusi toimintamuoto kiinnostaa. Tätä varten tein pohjatyötä Benchmarking menetelmällä, joka on vertailututkimusta. (Ojasalo ym. 2010, 163-164.) Benchmarkingilla tarkoitetaan tutustumista organisaatioon, joka tuottaa menestyvää toimintaa. Tutustumista voi tehdä joko saman organisaation sisällä tai kilpailevassa organisaatiossa. Pyrkimyksenä on

nähdä organisaation menestyksen johtaneita syitä ja ottaa käyttöön hyviksi havaittuja toimintamalleja. Vierailua varten suunnitellaan etukäteen havainnoitavat ja kysyttävät asiat.

Tutustuin Punaisen Ristin Espoon Nuorten turvatalon Tukikummitoimintaan, jota on toteutettu puolitoista vuotta osana itsenäistymisentuentyötä. Espoossa haastattelin kriisi- ja perhetyöntekijä Kati Kyyrää (2017). Kyyrän työtehtäviin kuuluu muun muassa tukikummitoiminnan organisointi. Sain relevanttia aineistoa käytettäväksi tulevan koulutuksen järjestämisen tueksi. Tutustumisen aikana lisääntyi myös oma tietoisuuteni tukihenkilötoiminnasta, muun muassa toiminnan tekemisen, tuettavien nuorten sekä vapaaehtoisten näkökulmasta.

4.2 Teemahaastattelun analyysi

Haastatteluista saadun aineiston analysointia voidaan tehdä eri tavoin. Tässä osiossa kuvaan tässä opinnäytetyössä käytettyä analyysiprosessia. Haastatteluista saatu aineisto valmistellaan, kuten litteroidaan, analyysiä varten. (Ojasalo ym. 2010. 122-130.) Tämän jälkeen aineistoa pelkistetään esimerkiksi koodaamalla. Tällöin aineisto selkeytyy ja tiivistyy, jolloin se on helpommin tulkittavissa. Koodattu aineisto teemoitetaan sopiviksi luokiksi. Tämän jälkeen aineisto on valmis tulkittavaksi ja johtopäätösten tekemiseen.

Haastattelujen jälkeen alkaa kerätyn aineiston käsittely ja analysointi. Tekemäni haastattelut tallennettiin ja olivat kestoltaan noin tunnin mittaisia. Tallennetuille haastatteluille tein ensiksi litteroinnin eli puhtaaksi kirjoittamisen. Litterointia on mahdollisuus toteuttaa monin tavoin. (Aaltola ym. 2001, 40-42.) Tämän opinnäytetyön aineisto on purettu sellaisenaan tekstitiedostoiksi. Toisinaan haastateltavan puheesta ilmenee erilaisia vivahteita, kuten naurahduksia, jotka merkittiin litteroituun tekstiin. Litteroitua aineistoa kertyi 22 sivua.

Litteroinnin jälkeen aineistoa käytiin läpi useaan kertaan. Haastatelluilta tullutta aineistoa koodattiin eli merkittiin värikynin aineistossa toisiinsa liittyvät asiat. Aineisto teemoitettiin ja näiden teemojen alle kerättiin molempien haastateltavien antamia katkelmia teemojen mukaan. Teemat pitäytyivät suurin piirtein samoina kuin haastat-

telurunkoon oli laadittu. Haastateltavat nuoret toivat esiin muutamia oivalluksia koskien tukivaparia. Näitä asioita halusin tuoda myös näkyviin tuloksissa. Teemoitettua aineistoa kertyi yhteensä 12 sivua.

4.3 Omakohtaiset kokemukset tukivaparista

Vuoden kestänyt pilotointijakso sai alkunsa Nuorten turvatalon aloitteesta helmikuussa 2016. Turvatalolla oli asiakkuudessa nuori, joka oli muuttamassa itsenäisesti pääkaupunkiseudulle asumaan. Työntekijät näkivät tukivaparitoiminnan aloittamisen mahdollisuuden tämän nuoren kohdalla. Nuori oli aikaisemmin asunut muualla, joten pääkaupunkiseutu jo ympäristönä oli nuorelle vieras. Nuori tarvitsi tukea ja ohjausta muun muassa asioimiseen virastoissa. Kaikki kolme osapuolta olivat suostuvaisia kokeilemaan toimintaa, joten pilotointijakso saatiin nopeasti käyntiin. Alussa luotiin tavoitteet, joiden avulla tukisuhteessa lähdettiin etenemään. Nyt, kun tukisuhdetta on kestänyt yli vuoden, on nähtävissä tavoitteiden saavuttaminen ja uusien tavoitteiden esiin nouseminen.

Tukisuhteen alussa käytimme aikaa molemminpuoliseen tutustumiseen. Vietimme paljon aikaa liikkuen ja samalla keskustellen. Asumme maantieteellisesti lähellä, mutta hyödynsimme koko Vantaan aluetta yhteisiin tapaamisiin. Kesän aikana laajensimme tapaamisia Vantaan ulkopuolelle ja liikuimme koko pääkaupunkiseudulla. Toisinaan kävimme kahvilla tai syömässä ja seuraavalla kerralla tutustumassa museoihin tai nähtävyyksiin. Luonto on ollut osa yhteisiä tapaamisiamme. Olemme liikkuneet niin metsässä kuin kaupunkien puistoissa. Erilaisen tekemisen löytäminen helpottui selkeästi tutustumisen myötä ja yhteisiä mielenkiinnonkohteita on ollut helppo lähteä toteuttamaan. Tapaamispaikat ovat olleet helposti tavoitettavia, jotta nuori pääsee halutessaan niihin itsenäisesti uudelleen.

Tukisuhde on toiminut kaikkina neljänä vuodenaikana. Kulttuurillisesti tulemme erilaisista taustoista ja niihin tutustuminen on ollut molemminpuolista. Kävimme kuumana kesäpäivänä yhdessä keräämässä mansikoita ja talvella katsomassa avantouimareita lumisissa maisemissa. Siinä missä olen tukivaparina näyttänyt nuorelle maamme erityispiirteitä, on hän sanallisesti avannut oman maansa kulttuuria. Juhlapyhät, niiden merkitys ja viettäminen eroavat kulttuurista toiseen, joten nuorelle on ollut toisi-

naan vaikeuksia käsittää mitä juhlapyhänvietto konkreettisesti tarkoittaa. Olen selvittänyt juhlapyhistä johtuvia julkisen liikenteen aikataulumuutoksia sekä kauppojen aukioloaikoja, jotka eivät ole nuorelle itsestään selviä asioita.

Keskusteluyhteys on ollut tukisuhteessa tärkeä elementti. Keskusteluja on käyty nykyhetkestä menneisyyteen sekä tulevaisuusorientoituen. Keskustelua syntyy niin sanotun olemisen lomassa siinä missä yhteisen tekemisen tuotoksena. Keskustelujen aihealueet ovat pääsääntöisesti olleet arkisissa, positiivissävytteisissä asioissa. Oletusarvona ei ole ainoastaan keskustelu hänen elämästään, vaan tukinuoresta on nähtävillä kiinnostus myös minun kuulumisiani kohtaan. Tukinuoren kohdatessa kriisin henkilökohtaisessa elämässään, keskustelua asian tiimoilta käytiin luontevasti osana tukisuhdetta. Nuoren luottaminen minuun kriisin aikana, herättää ajatuksen toimivasta tukisuhteesta.

Korhonen (2005, 59) kirjoittaa tukisuhteen sisältävän harmonian lisäksi vastoinkäymisiä. Oma kokemukseni asiasta liittyi tuettavan nuoren henkilökohtaiseen elämään liittyvistä asioista, ei niinkään meidän keskinäisestä suhteesta kumpuaviin vastoinkäymisiin. Tämä tilanne vaikutti sekä tukisuhteeseen, että henkilökohtaisesti minuun. Tukihenkilö työskentelee nuoren kanssa varsin itsenäisesti ja vaitiolovelvollisesti (Korhonen 2005,26). Tärkeäksi osaksi tukisuhteen vastoinkäymisessä muodostui Nuorten turvatalolta saatu työnohjaus, jossa sai mahdollisuuden käsitellä asiaa avoimesti. Vaikka toimintaan lähtiessä tiedostaa mahdollisuuden vastoinkäymisiin, on eri asia kohdata niitä todellisuudessa.

Pilotointijakson alussa loimme kirjallisen sopimuksen vuoden kestävästä tukisuhteesta. Vuoden lopussa tietyt asiat nuoren elämässä olivat vielä kesken ja se sai kaikki kolme tahoa miettimään tukisuhteen päättämistä. Tukihenkilötoiminta perustuu molemminpuoliseen vapaaehtoisuuteen (Korhonen 2005, 20). Kun Vantaan Nuorten turvatalolta tuli ehdotus tukisuhteen jatkamisesta, olin itse tähän suostuvainen. Kävin tukinuoren kanssa keskustelun tukisuhteen jatkumahdollisuudesta, johon hän vastasi välittömästi myöntävästi. Jatkamme tukisuhdetta toistaiseksi, ainakin kesäkuun 2017 loppuun saakka. Nuorelta tullut halu toiminnan jatkamiseen, oli minulle henkilökohtaisesti tärkeä etappi. Olimme saaneet luotua luottamuksellisen tukisuhteen, jossa mo-

lempien osapuolten on turvallista olla. Muun muassa tämä jatkumahdollisuus kertoo pilotointijakson aikana luodusta, onnistuneesta tukisuhteesta.

5 TUKIVAPARITOIMINTAAN VAIKUTTAVIA NÄKEMYKSIÄ

Tuloksiin olen kerännyt aineistosta teemat, jotka auttavat tukivaparitoiminnan käytännön toteutuksessa. Teemat ovat osittain samat kuin haastattelurungossa, mutta haastateltavilta nousi esiin muutamia hyviä, uusia näkökulmia asiaan. Olen pyrkinyt tuomaan ne myös esiin tässä osiossa. Käytän paljon suoria lainauksia haastatteluisista, mutta anonymiteetin suojaamiseksi olen jättänyt pois merkinnät sukupuolesta ja iästä. Lainauksilla saadaan sekä nuorten ääni kuuluviin, että hyvä tuki analyysille. Ensimmäisessä osiossa käsitellään tukisuhteen osapuolia ja tukisuhteen syntyä ja siitä koettua hyötyä nuorten hyvinvoinnille. Toisessa osiossa keskitytään nuorilta tulleisiin odotuksiin tukivaparia toteutettaessa. Viimeisessä alaluvussa keskitytään yhteydenpitoon tukisuhteen aikana.

5.1 Tukivaparin synty, toteutus ja hyöty

Tukivapari koettiin haastatteluissa ensisijaisesti aikuisena henkilönä. Aktiivisuudesta keskusteltaessa, nuoret pohtivat iältään vanhemman ihmisen jaksamista erilaisten toimintojen, kuten harrastusten, parissa. Nuoremman henkilön kohdalla taas mietitytti henkinen kasvu ja kyky vastaanottaa mahdollisesti kipeitäkin aiheita. Tukivaparin iällä ei todettu olevan niinkään merkitystä, vaan enemmän painotettiin aktiivisuutta ja turvallisen aikuisen esikuvaa. Tukivaparin pilotoinnissa tuettavan nuoren ja tukivaparin välinen ikäero on noin viisitoista vuotta. Tämä ei ole haitannut tukisuhdetta, vaan merkitystä on ollut enemmän yhteisillä mielenkiinnon kohteilla.

”Kai se ikä olis ihan sama.”

”...Jos se olis lähellä sitä nuoren ikää, niin siin vois olla periaatteessa enemmän yhtäläisyyksiä. Mut toisaalta, jos se olis vähän vanhempi, niin vois kokee, et tukivapari olis henkilö, johon vois tukeutua. Ja se kestäis sen.”

”...Se olis se aikuinen siinä.”

Kumpikin haastateltavista koki ensi alkuun tukivaparin sopivan niin itsenäistyville nuorille kuin alaikäisille, perheen parissa eläville, nuorille. Toinen nuorista alkoi kuitenkin miettiä omaa itseään nuorempana ja mahdollisuutta tukivaparin saamiseen tällöin. Hän koki olevansa valmis tukivaparille vasta nyt, täysi-ikäisyyden kynnyksellä. Tätä miettiessä hän painotti asian koskevan häntä itseään, kun taas jonkun toisen kokemus samasta asiasta saattaisi olla päinvastainen. Tuettavilla asioilla nähtiin erilainen merkitys eri nuoruuden ikäkausina, mutta sen ei nähty vähentävän tukivaparin tarvetta. Haastateltavat näkivät itsensä selkeästi sekä yksilöinä, että nuorten yhteisön jäseninä. Nuorten mielestä toiminnassa tulisikin kiinnittää huomiota jokaisen nuoren yksilölliseen tuen tarpeeseen.

Tuettavien nuorten taustalla ei nähty olevan merkitystä. Maahanmuuttajanuorten kielitaito mietitytti haastateltavia, mutta se käännettiin lopulta positiiviseksi asiaksi. Nuoret näkivät kielitaidon kehittyvän tukivaparisuhteen aikana. Nuoren todettiin saavan tästä rohkeutta kielenkäyttöön yleisesti. Erilaisiin kulttuureihin tutustuminen koettiin avartavaksi sekä tukivaparille että tuettavalle nuorelle. Tuen tarpeesta puhuttaessa, haastateltavat uskoivat kantasuomalaisten sekä maahanmuuttajien tarvitsevan tukea samankaltaisiin asioihin. Pilotointijaksolla on ollut mukana maahanmuuttajataustainen nuori. Omat kokemukseni tukevat näitä nuorten ajatuksia, esimerkiksi kielellinen valmius ja rohkeus sen käyttöön on lisääntynyt selkeästi kuluneen vuoden aikana. Erilaisuutta on opittu muun muassa kahteen, keskenään erilaiseen, kulttuuriin tutustuttaessa.

”...Vähän vaikee sanoo... Sellaselle, joka tarttee ja halua tällasen henkilön.”

”Totta kai alaikäisille ja tällasille (itsenäistyvä nuori) kun mä. Mun mielestä tosta vois hyötyä kuka vaan nuori.”

”Mä ehkä koen tän kuitenkin tällaselle itsenäistyvälle nuorelle.”

”Ei taustalla ole väliä, mut esimerkiks kielitaito voi tuoda omat haasteensa. Mut toisaalta, tukivapari vois helpottakin niitä haasteita.”

Nuoret luottivat Nuorten turvatalon työntekijöiden näkemykseen tukisuhteen synnys-
sä, mutta halusivat saada omankin äänensä kuuluviin. Työntekijöiden ajateltiin

omaavan nuorista tarpeeksi tietoa, jotta toimiva tukisuhde saadaan aikaiseksi. Nuoret totesivat työntekijöiden tuntevan myös vapaaehtoiset ja heidän taustat ja kiinnostuksenkohteet. Tuettavalle nuorelle haluttiin antaa lopullinen päätäntävalta tukisuhteen solmimisesta. Tukivaparin osuutta tukisuhteen syntymiseen ei tuotu haastatteluissa ollenkaan esiin.

”Turvatalo vois päättää, ketkä vois olla hyvä pari. Niillä on kuitenkin se paras näkemys siitä asiasta.”

”...Tää on aika kinkkinen... Mun mielestä sillä nuorella tulis olla ensisijaisesti päätäntävalta tukivaparista. Nehän sitä tekee keskenään.”

Tukisuhteen alussa tapaamiskertoja toivottiin olevan jopa viikoittain. Nuorten mielestä tutustumiseen tulisi käyttää aikaa enemmän kuin tapaamisiin jatkossa. Toinen nuorista tapaisi tutustumisvaiheen jälkeen tukivaparia kaksi kertaa kuussa ja toinen kerran kuussa. Molemmat nuoret ajattelivat tapaamiskerran kestävän muutaman tunnin kerrallaan. Tukisuhteen kestosta puhuttaessa, ajatukset vaihtelivat kuukausista useaan vuoteen. Tähän vaikutti tuettavan ja tukivaparin välinen suhde. Tällä suhteella nähtiin suuri merkitys tukisuhteen onnistumisessa. Molemmin puolinen hyvänolontunne nähtiin tukisuhteen kantavana voimana.

”...Riippuu siitä, millanen suhde meil on. Jos on hyvät välit, meistä tulis ystävät. Ei sillain, et nähään kerran kuukaudessa vaan soiteltais ja laitettas viestiä useemmin.”

Toinen haastateltavista toi esiin konkreettisen esimerkin tukisuhteen aloituksesta. Nuori saattaa aloittaa asiakkuuden kriisimajoituksessa, kuten esimerkin antanut nuori. Hän koki ympäristön turvalliseksi keskinäiseen tutustumiseen ja uskoi tämän helpottavan jatkossa Nuorten turvatalon seinien ulkopuolelle menemistä. Oma suhteeni tuettavaan nuoreen tapahtui vasta nuoren kriisimajoituksen jälkeen. Ensimmäinen kohtaamisemme toteutui yhteisen tekemisen kautta ja toimi tilanteessamme hyvin. Omasta näkemyksestäni katsottuna, nuoren sanoittama esimerkki voisi olla hyvinkin toimiva suhteen luomisessa.

”Kun mä olin turviksella silloin ekaks (kriisimajoitukseen), niin se tukivapari olis voinu tulla tänne sillon. Niin ku, vaikka joka maanantai kello 17-18. Oltais täällä, tehtäis vaik läksyjä, tutustuttais.”

Molempien haastateltavien elämäntilanne on muuttunut paljon Nuorten turvatalolla aloitetun asiakkuuden jälkeen. He eivät kokeneet tarvitsevansa tukivaparia tällä hetkellä. Ajatellessaan elämäänsä puoli vuotta taaksepäin, molemmat olisivat olleet valmiita tukisuhteeseen osana turvatalolta saatavaa tukea. Nuorten pohdinta tukee ajatusta tukivaparin aloittamisen ajankohdasta. Jos tukisuhde aloitetaan asiakkuuden alussa, tarve nähdään suurempana. Toinen haastateltavista tunsi hämmennystä kaikesta tuesta ja avusta, jota oli nuorena henkilönä saanut. Hän koki nuorille olevan paljon tukea saatavilla, minkä hän on oivaltanut vasta saadessaan sitä itse.

”Mä en tarvii tukivaparia enää, mut jos sitä olis tarjottu puoli vuotta sitten, niin ehdottomasti joo.”

”Aikasemmin joo. Mut nyt mulla on niin paljon niitä ihmisiä. Mä oon ihan hämmennyntynyt saamastani avusta ja tuesta.”

Nuoret toivat esiin luottamuksen ja sen vahvistumisen tärkeyden tukisuhteen aikana. Kun nuori luo tukivaparin kanssa luottamuksellisen suhteen, se lisää luottamuksen tunnetta myös muihin ihmisiin. Jos luottamus on menetetty esimerkiksi omien vanhempien toimesta, sen korjaaminen voi olla vaikeaa. Pitkäaikainen tukisuhde koettiin hyvänä apuna luottamuksen uudelleen saavuttamiseksi. Nuoret pohtivat myös rohkeuden lisääntymistä tukisuhteen myötä. Tukivaparin kanssa saa tehdä asioita yhdessä, jolloin rohkeus omaan toimijuuteen lisääntyy. Yhdessä tekeminen korostui etenkin arkipäiväisissä asioissa, kuten oman talouden hallinnassa ja asioiden oman toimisessa hoitamisessa.

”Nuori saa sellaisen olkapään mihin voi itkeä ja nauraa. Olla se mitä on.”

”Se luottamus siihen ihmiseen vahvistaa sitä luottamusta myös muihin ihmisiin.”

Tukivaparista saatavaa hyötyä mietittiin pitkään. Toinen haastateltavista kiteytti ajatuksensa tukivaparista seuraavasti:

”...Mut et se nuori saa tukivaparista sellasen henkilön, johon se voi luottaa, johon se voi nojautua, kenen kanssa se voi ja haluaa viettää aikaa, niin silloin on mun mielestä onnistuttu erinomaisesti siinä työssä. Se hyöty siitä on.”

Nuoren sanoitusta voidaan tulkita niin, ettei tukivaparin tule olla ihmeidentekijä. Läs-näololla ja toisen kunnioittamisella saadaan aikaan suuria asioita. Arvostuksen saaminen on merkittävä tekijä ihmisen elämässä. Asiat eivät muutu hetkessä, mutta pitkäaikaisella tukisuhteella voi olla kauaskantoiset seuraukset.

”...Niin ainoa asia, mitä mulla tuli silloin mieleen, oli et ku ois joku tukihenkilö. Enkä mä silloin tiennyt tästä teidän jutusta mitään. Aika koomista!”

Toinen nuorista oli äskettäin keskustellut opinnäytetyön ulkopuolisen henkilön kanssa Nuorten turvatalon tarjoamista palveluista. Häneltä oli tiedusteltu, kuinka palveluita voisi parantaa kohtaamaan paremmin nuorten tarpeita. Nuori oli nostanut tukihenkilötoiminnan tässä kohtaa esiin. Vastauksen hän oli antanut tietämättään tukivaparista. Tuettava nuori on tuonut esiin vastaavia ajatuksia pilotointijakson aikana. Hänellä on tieto tukivaparin tämänhetkisestä ainutlaatuisuudesta. Nuori on toivonut myös muiden nuorten pääsevän osaksi toimintaa.

5.2 Nuorten odotuksia tukivaparitoiminnalta

Keskusteluyhteyttä tukisuhteen aikana korostettiin. Nuoret loivat painoarvoa enemmän arkipäivän keskusteluille, kuin niin sanotuille aroille aiheille. Nuoret kokivat tärkeäksi ihmisen, joka kysyy mitä kuuluu ja kuuntelee vastauksen. Toinen haastateltavista antoi esimerkin omasta elämästään, josta puuttuu arkipäivän keskustelukumppani. Nuorella on opettaja, kuka tietää koulunkäyntiin liittyvän tilanteen. Sama nuori käy Nuorten turvatalolla keskustelemassa oman elämänsä solmukohdista. Hänellä ei kuitenkaan ole ketään, kenelle voisi kertoa päivän kuulumiset. Tähän hän uskoi tukivaparin voivan vaikuttavan positiivisesti.

Nuorten turvatalolta saatava keskusteluapu haluttiin erottaa tukivaparitoiminnasta. Jos tuettava nuori haluaa puhua omista asioistaan, niin tukivapari koettiin kuuntelevaksi olkapääksi. Tällaisen keskusteluyhteyden avaamisesta vastaisi kuitenkin tuettava nuori itse. Haastateltavien mielestä Nuorten turvatalon asiakkuuteen johtaneet syyt eivät saisi olla pääroolissa tukisuhteessa. Nuoret uskoivat keskustelun muuttuvan ajan myötä. Tähän vaikuttaa toiseen tutustuminen ja yhteinen tekeminen tapamisilla.

”...Just sellasia arkisia asioita, mitä kuuluu ja silleen. Mut miks ei niistä vaikeistakin asioista. Mut ensisijaisesti kyl niistä ei ongelmista .”

”Aika yleistä keskustelua varmaan. Ja kun aikaa kuluu ja me ollaan tutustuttu enemmän, niin tulee varmaan toisenlaisia juttuja.”

” On eri asia puhua täällä työntekijän kanssa, kun taas tukivaparin kanssa leffassa tai vastaavassa paikassa.”

Vapaa-ajalla yhdessä tekeminen näkyi nuorten mielteissä. Harrastamisessa puhutti niin kädentaidot kuin liikunnalliset harrastukset. Toinen haastateltavista koki vaikeaksi harrastustoiminnassa pysymisen ja hän näki tukivaparin voivan auttaa nuorta motivoimaan säännölliseen harrastamiseen. Toinen haastateltavista tunsii olevansa liikunnallisesti aktiivinen ja toivoi tukivaparilta saman henkisyttä erilaista liikkumista kohtaan. Molemmille nuorille oli tärkeää saada harrastaa yhdessä tukivaparin kanssa, ei ainoastaan saada ohjausta harrastustoiminnan pariin. Tukisuhde on edesauttanut nuorta liikunnallisen harrastuksen pariin pilotointijakson aikana. Nuorelta itseltään tullut halu kokeilla uutta, lähti liikkeelle tukivaparin ohjauksesta ja on tällä hetkellä osana tukisuhdetta.

”Mulla ei ole koskaan ollut harrastusta. Mä oon yrittänyt, kun olin nuorempi, erilaisia juttuja. Mut mä en osaa pysyä siinä mukana...”

”...mä oon aika aktiivinen, olis kiva jos se tukivaparikin olis. Vois vaik urheilla yhdessä.”

Harrastustoiminnan lisäksi haastateltavat lähtisivät mielellään syömään, kahvittelemaan tai elokuvaan tukivaparin kanssa. Molemmat nuoret miettivät tekemistä, mikä olisi erilaista kuin normaalin arjen tekeminen. Näitä toimintoja ei oletettu tapahtuvan jokaiselle tapaamiskerralla, ainoastaan silloin tällöin. Yksinäisyys nousi pohdinnoissa myös esiin. Tukivaparitoimintaa mietittiin jonkinlaisena kaverisuhteena, jonka määrittäminen osoittautui vaikeaksi. Määrittelyn vaikeuteen vaikutti ajatus aktiivisesta tukisuhteesta, jossa tukivapari on kuitenkin turvallinen aikuinen.

”...Jotain erilaista kun se tavallinen arki. Niin ku kahville tai leffaan.”

”Vois vaikka tilaa pizzan tai mennä leffaan. Ainakin välillä.”

” On liian paljon nuoria, joilla ei ole ketään kenen kans viettää vapaa-aikaa. Ei oo ystäviä tai kavereita. Ja vaikka olis kotona mamma ja pappa, ni ei se oo sama asia.”

Asioiden opetteleminen yhdessä mainittiin molemmissa haastatteluissa. Nuoret pitivät esimerkiksi talousasioita haastavina hoitaa itsenäistymisen alussa. Erilaisia haakemuksia jätetään useammalle taholle ja päivämäärät, luvut ja paikat menevät omassa mielessä helposti sekaisin. Tukivapari voisi kulkea nuoren rinnalla virastoissa ja selkeyttää vaikeasti ymmärrettäviä asioita. Nuoret kertoivat saaneensa asiat selvitettyä itsekkin, mutta se voisi olla mielekkäämpää ja nopeampaa oppimista, jos joku olisi tukena. Koulunkäyntiin uskottiin myös tarvittavan tukea, vaikka haastateltavilla ei itsellään sitä tilannetta ollut. Koulussa käymiseen tai tietyn aineen opiskeluun voisi saada tukivaparin kautta paremman motivaation. Tämä lisäisi yleisesti kouluviihtyvyyttä.

”Musta se tukivapari olis ollu hyvä, opettamassa on vähän väärin sanottu, mut tehtäis alkuun yhdessä niitä asioita. Tiiäks, niitä talousjuttuja vaikka. Käytäis niitä vaikka yhdessä läpi.”

”Mä en tarvinnu, mut varmaan joku vois tarvita jeesiä koulun kanssa. Edes se, et jaksaa mennä sinne tai saa apua vaik matikkaan.”

Haastatteluissa ei rahalle laitettu kovinkaan suurta painoarvoa. Nuorten antamissa haastatteluissa tuli esiin elokuvissa käyminen, kahvilakäynti tai pizzalle meneminen yhdessä tukivaparin kanssa. Tukisuhteen alkua kuvattiin tiiviimpänä tutustumisena, johon rahaa ei tunnuttu kaivattavan. Tutustumisjakso nähtiin enemmän juttelemisena, jolloin esimerkiksi koulutehtävien tekeminen yhdessä toimisi hyvänä yhdistäjänä. Molemmat haastateltavat olivat itsenäistyneet viimeisen vuoden aikana ja käsitys omasta taloudesta on konkretisoitunut. Heillä itsellään ei ole usein mahdollisuutta elokuva-lippuihin tai ulkona syömiseen. Tähän saatava rahallinen tuki tuntui nuorista helpotavalta ja mukavalta vaihtelulta normaaliin arkeen.

”...Voishan siinä olla vähän rahaa, ainakin välillä.”

”Jos miettii alkuu, niin se vois olla et juttelis ja miettis vaik koulujuttuja yhes. Mut jos miettii esimerkiks et on muuttanut omilleen, niin sillonhan se olis kiva et olis just leffalipun verran tai hakee vaik pizzan. Et se ois kymppi tai jotain sellasta ”

”Ei välttämättä, mut olis joskus kiva vaik kahville tai leffaan.”

5.3 Yhteydenpitoa suuntaan ja toiseen

Tukisuhteen alussa Nuorten turvatalon merkitystä yhteydenpidossa korostettiin. Tukivaparia ei välttämättä tunnettu etukäteen, toisin kuin turvatalon työntekijöitä. Nuoret korostivat tukivapariin tutustumista jo asiakkuuden alkuvaiheista alkaen. Tutustuminen koettiin hyväksi Nuorten turvatalolla, jolloin oltaisiin neutraalilla, kaikille tutulla alueella. Tukisuhteen edetessä nuoret jättäisivät yhteydenpidon Nuorten turvatalon tehtäväksi. Helpointa olisi vastata kysymyksiin sovittujen tapaamisten yhteydessä. Hyväksi todettiin myös, jos turvatalolta soitettaisiin ja kysyttäisiin tapaamisista. Itse tehtyjä soittoja turvatalolle ei nähty tehtäväksi.

Sähköpostia ei nähty tukisuhteen yhteydenpitokanavana ollenkaan. Toinen haastateltavista käyttää sähköpostia ja toinen nuorista ei juuri ollenkaan. Haastattelutilanteissa esitettiin mahdollisuus saada linkki lyhyeen kyselyyn, joka koskisi tapaamisia tukivaparin kanssa. Kumpikaan haastateltavista ei ollut kiinnostunut tällaisesta mahdollisuudesta. Painoarvoa annettiin enemmän kasvokkaisille kohtaamisille Nuorten turvatalon työntekijöiden kanssa.

”Palaveri kaikkien kesken ainakin siihen alkuun. Sillain, et tietyn määrän jälkeen tapaamisia ja sit kerrotais miten on menny. Sit kun olis edenny pidemmälle ja tullu hyvä suhde siihen omaan tukivapariin, niin ei ehkä enää sillon.”

”Mulle paras olis face to face. Sillon ku mulle on sovittu aika muutenkin.”

”...Jos turvikselta soiteltais ja kyseltäis. Tai sillon, kun mä oon siellä muutenkin, niin vois ne kysellä.”

”Sillon kun mä tuun täällä käymään. Se olis helppo jutella, käydä läpi ja silleen”

Yhteydenpito tukivaparin ja tuettavan nuoren välillä hoituisi helpommin sovellusten kautta. Toinen nuorista koki Facebookin toimivan parhaiten yhteydenpitoon. Molemmat mainitsivat pikaviestipalvelu WhatsApp:n käytön yleisyyden. Pilotointijakson aikana tapahtunut yhteydenpito hoitui pääsääntöisesti WhatsApp:n kautta viestien. Puheluita on soitettu ainoastaan, jos toinen osapuoli ei ole sovittuna paikalla tiettyyn kelloaikaan. Sähköpostia ei ole käytetty tukisuhteen aikana lainkaan.

Nuoret odottavat yhteydenottoa tukivaparin puolelta. Itse tehtyjä yhteydenottoja uskotaan toteutettavan vasta tukisuhteen syntyessä. Sama oli nähtävissä pilotoinnin aikana. Alun tutustumisvaiheessa yhteydenotot tulivat minun puoleltani. Kun tapauksia oli takana useampia, nuori rohkaistui laittamaan itsekin viestiä. Alussa viestittely oli enemmän tapaamisista sopimista. Yhteydenottojen sävy laajentunut ja esimerkiksi arkipäiväisten kuulumisten vaihtaminen viestein on lisääntynyt.

”Kaikista paras olis WhatsApp. Se on mun mielestä paras.”

”Facebook olis kyllä paras. Se on varmaan kaikille nuorille paras. Tai WhatsApp.”

”Kyllä mä odotan, et se tukivapari laittaa viestiä ensin. Ainakin alussa.”

6 HYVINVOINNIN LISÄÄMINEN TUKIVAPARIN AVULLA

Tässä opinnäytetyössä on laadullisen tutkimuksen avulla selvitetty nuorten näkemystä tukihenkilötoimintaan, jota on aloitettu toteuttamaan Vantaan Nuorten turvatalolla. Selvityksen tarkoituksena on ollut kerätä informaatiota nuorten näkemyksistä tukivaparityötoiminnalle. Nuorten näkemysten ja pilotoinnin avulla voidaan tukivaparityötoimintaa kehittää vastaamaan paremmin nuorten tuentarpeita.

Kehittämistyön luotettavuuden arvioinnissa on huomioitava, että saadut tulokset ovat minun, opinnäytetyön kirjoittajan, omaa tulkintaa. Aineistoa käsitellessä epäolennainen tieto on jätetty pois ja keskitytty keskeisiin asioihin. Luotettavuutta kuitenkin lisää molempien haastattelujen tallentaminen. Aineistoa on kerätty teemahaastatteluin sekä tukivaparityötoimintajaksen avulla. Edelliseen lukuun on kerätty aineistosta nousseita pääkohtia. Tähän lukuun on nostettu tuloksista esiin nousseita johtopäätöksiä ja niiden pohjalta suositeltavia toimenpiteitä tukivaparityötoimintatoteutukseen. Loppuosassa pohditaan opinnäytetyön onnistumisia ja epäkohtia.

6.1 Johtopäätöksiä ja toimenpide-ehdotuksia tulosten pohjalta

Tukivaparityöiminta osaksi Vantaan turvatalon palveluita

Tukivaparityöistä kuuleminen herätti nuorissa positiivisia mielikuvia. Toimintamuoto on jopa odotettu lisä olemassa olevien palveluiden rinnalle. Haastateltavat kokivat vahvistuvansa luotettavan ihmisen seurassa. Positiiviset kokemukset omasta toimijuudesta vahvistavat toimijuutta yleisesti. Riikka Korkiamäki (2015,131) toteaa nuorten vahvuuksien ja ”omien juttujen” tukemisen lisäävän nuorten myönteisiä kokemuksia uudenaikaisissa rooleissa. Nämä myönteiset roolit vahvistavat nuorta niin ryhmien jäsenenä kuin instituutioiden perustoiminnassa. Tukivaparityö on vahvistamassa nuoren minä osaan-ajatusta, jolla saadaan rakennettua nuoren itsevarmuutta erilaisia toimintoja kohtaan.

Muutamana tunnina kestäviä tapaamisia toivotaan noin kaksi kertaa kuukaudessa, tosin toinen nuorista olisi valmis tapaamaan tukivaparityöä peräti viikoittain tukisuhteen alkuvaiheessa. Haastateltavat kokevat tukivaparityön tarpeelliseksi koko Nuorten turvatalon asiakaskunnalle. Nuorten vastauksissa painottuu kuitenkin itsenäistymiskäiset nuoret, johon saattaa vaikuttaa heidän omat, sen hetkiset taustansa. Kummankin haastateltavan elämäntilanne on parantunut viimeisen puolen vuoden aikana. Tällä hetkellä haastateltavat eivät kokeneet tarvetta tukivaparityölle omassa elämässään. Jos tukivaparityöä olisi heille tarjottu puoli vuotta sitten, he olisivat olleet valmiita tukisuhteeseen. Nämä näkemykset tukevat tukivaparityön tarpeellisuutta osana Vantaan turvatalon tarjoamia tukipalveluita nuorille.

Sitoutuminen toimintaan nousee esiin haastatteluissa. Opinnäytetyön tuloksissa on nähtävissä samankaltaisuuksia ääniä ja äänettömyyttä palvelukentillä-katsauksen (Peltola ym. 2017, 31) kanssa. Haastateltavat odottavat pitkäaikaista tukisuhdetta, joka perustuu kasvokkain kohtauksiin. Kuuntelijan ja keskustelijan rooli korostui yhteisen tekemisen rinnalla. Tukisuhteessa korostuu keskinäinen suhteen tärkeys. Kun tuettavalla ja tukivaparityöllä on yhteisiä mielenkiinnonkohteita, tulee yhdessä vieteystä ajasta mielekäästä molemmilla. Tämä lisää luottamusta heidän välillään. Luottamus vahvistaa tukisuhdetta sekä lisää muihin ihmisiin kohdistuvaa luottamusta.

Toimivaan tukisuhteeseen tarvitaan luotettava, aikuinen henkilö. Vapaaehtoisen tulee olla sitoutunut toimintaan. Tukivaparityöllä vaaditaan motivaatiota toiminnan toteuttami-

seen. Tietoperustassa viitattuun Yeung:n (2005b, 104-125) timanttimalilla saadaan tuotua esiin motivaatioelementtejä ja kattoteemoja, jotka tulevat näkyviin myös tukivaparitoiminnan totutuksessa. Tukivaparissa vapaaehtoinen joutuu muun muassa miettimään, kuinka paljon on valmis ottamaan vastaan ja antamaan itsestään. Teemoista nousee esiin vahvimmin halu auttaa. Tukivaparissa korostuu myös sosiaalisuus ja vuorovaikutus, jotka saattavat toteutuessaan lisätä vapaaehtoisen henkilökohtaista hyvinvointia. Mitä enemmän tukivapari kokee onnistumisia eri motivaatioalueilla, sitä varmemmin hän kiinnittyy tuettavan nuoren kanssa olevaan suhteeseen. Onnistuneessa tukisuhteessa saadaan nuorten hyvinvoinnin lisäämisen rinnalle myös vapaaehtoisen hyvinvoinnin kasvu.

Yhteisellä tekemisellä on merkitystä tukisuhteessa

Yhdessä tekeminen on merkityksellistä tukisuhteessa. Nuoret eivät odota laaja-alaista ja kallista toimintaa, vaan tekeminen on enemmän arkipäiväistä tekemistä. Tukivapari kulkee nuoren rinnalla, ohjaten ja tukien nuoren kulkua. Nuoret kokevat jo tietoisuuden tukivaparin läsnäolosta tarpeelliseksi. Heillä on tukivaparin myötä olemassa ihminen, kenen puoleen voi kääntyä saadakseen vahvistusta omalle toiminnalleen. Luotettavan aikuisen läsnäolo kasvattaa myös yleisesti luottamusta ihmisiin. Tukivaparin kanssa tekeminen on läsnä olemista, juuri siinä hetkessä.

Tekeminen liittyy yleisesti harrastustoimintaan, ohjaukseen ja neuvontaa sekä ylipäättään yhdessä olemiseen. Tukivaparin kanssa voitaisiin harrastaa yhdessä, käydä kahvilla ja hoitaa asioita. Tekeminen kuvattiin haastatteluissa arkielämälähtöiseksi. Tukivaparin avulla saadaan esimerkiksi helpotusta yksinäisyyteen, tukea itsenäistymiseen ja motivaatiota hoitaa asioita. Tietoperustassa nostettiin esiin nuoruuteen liittyviä teemoja, joiden puuttuminen tai heikkeneminen vähentää nuorten hyvinvointia. Samoja teemoja nostetaan esiin Nuorten turvataloille kerrottaviksi tulosityksi sekä nuorten haastatteluaineistossa. Tukivaparitoiminnalla saadaan tuettua näitä heikoiksi koettuja osa-alueita elämässä ja nostettua nuorten hyvinvoinnin kokemuksia omassa elämässä.

Haastatteluissa keskustelua käytiin rahankäytöstä tukivaparin toteutuksessa. Tuloksissa rahalle ei laiteta kovinkaan suurta merkitystä, mutta tuodaan esiin sen muka-

naan tuomaa elämystä. Toimintaa ei oletettu rahoitettavan jokaisella tapaamisella, vaan raha voisi antaa hyvän lisän tapaamisille silloin tällöin. Tukivaparissa on kyseessä nuortenryhmä, jotka ovat jo tilastollisesti pienituloisia (Suomen virallinen tilasto 2017). Syitä pienituloisuuteen löytyy muun muassa ajankäytöstä opiskeluun sekä heikosta työllisyystilanteesta. Nuoret käyttäisivät rahaa yhdessä tukivaparin kanssa esimerkiksi elokuvalippuihin ja kahvilakäynteihin. Rahallinen panostus näissä tilanteissa ei ole suuri, mutta sen tuo mukanaan muutosta arkipäiväiseen tekemiseen. Nuori voi kokea elokuvissa käymisen elämukseksi, jota hän ei saavuta toimiessaan omassa arjessaan.

Yhdessä tekeminen tuottaa keskustelua, mikä on yksi tukisuhteen tukijaloista. Keskustelun ei tule olla yksipuolista, vaan myös tuettavien nuorten on saatava tietoa tukivaparista. Tukivaritoiminnassa arvostetaan enemmän arkisista aiheista keskustelemista ja niin sanotut aremmat aiheet halutaan pitää turvatalolla käydyissä keskusteluissa. Arkielämän kuulumisten vaihtaminen on ollut pilotoinnin tärkeä osa. Kokemus asiasta ei ole ollut ainoastaan minun tukivaparina, vaan tuettava nuori on tuonut sen sanallisesti esiin tapaamisten aikana. Tapaamiset aloitetaan kuulumisten vaihdolla, jossa näkyy tuettavan nuoren halu kuulla myös minun kuulumiseni. Tukisuhde ei siis toimi yksipuolisesti, vaan tarvitsee molemmin puolista antamista itsestään toiselle.

Sanattoman viestinnän osuus vuorovaikutuksessa on suuri. Sen pitää tukea sanallista viestintää, jottei vastaanottaja hämmenny tilanteesta ja tilanteen vastaanottaminen vaikeutuu. (Korhonen 2005, 50-51.) Tukisuhteen alussa meille muodostui tapa halata toisiamme nähdessämme ja hyvästellessämme. Tätä sanattoman viestinnän elettä tuettiin myös sanallisesti, kuten ”kiva nähdä sinua” tai ”nähdään taas pian”. Toisen koskettaminen tai kosketuksen vastaanottaminen ei ole kaikille luonteva toimintatapa. Tämä tervehdyksemme kuvaa minulle molemminpuolisen luottamuksen syntymistä. Sekä minä tukivaparina, että tuettava nuori, viestitämme toisillemme tukisuhteen tärkeyttä ja iloa olla juuri siinä tilanteessa.

Tukisuhteessa on pilotoinnin aikana ehditty paljon. Alun tutustumisen jälkeen oma toiminta helpottui, koska tiesi tuettavasta nuoresta enemmän. Kun toista ei tunne riittävästi, yhteisen, molempia kiinnostavan tekemisen löytäminen voi olla haastavaa. Keskustelu on saanut suuren osan tapaamisista. Tapaamispaikat ovat vaihdelleet

luonnossa liikkumisesta elokuvateatteriin ja pääkaupunkiseudun nähtävyyksiin. Keskustelun yhdistäminen yhdessä liikkumiseen on ollut meille luontevaa. Pääsääntöisesti olemme tavanneet muualla kuin toistemme kodeissa. Tuettavan nuoren tausta eroaa minun omasta taustastani, joka on tuonut oman, mielenkiintoisen lisänsä tukisuhteeseen. Olen tietoisesti tuonut oman perheeni osaksi tukisuhdetta. Tällä tavalla olemme päässeet lisäämään ymmärrystä erilaisuutta kohtaan puolin ja toisin.

Lehtinen (1997, 53) kuvaa tukihenkilötoimintaa kolmen prosessin kautta: keskustelemisen ja vuorovaikutuksen, tekemisen ja näiden yhdistelmänä. Opinnäytetyössä on nähtävillä samat prosessit sekä tukivaparin pilotoinnin, että nuorten haastatteluiden osalta. Nuorten tarve tukivaparitoiminnalle on aina yksilöllinen. Haastatteluissa nuoret toivat esiin muun muassa keskustelukumppanin puuttumisen arjen toimissa. Tukivaparin tarkoituksena on edistää nuorten arkielämän toimijuutta sekä lisätä hyvinvointia. Yhdessä tekemisellä ja keskustelulla saadaan vastattua niihin haasteisiin, joita nuoret kokevat haasteellisiksi omassa elämässään.

Opinnäytetyön tuloksia tarkastellessa, on nähtävillä nuorten hyvinvoinnin lisääntymisen arkipäiväisen tuen avulla. Nuoret kokevat toimiviksi tukimuodoiksi yhdessä tekemisen tukivaparin kanssa sekä molemminpuolisen vuorovaikutuksen. Pitkäaikaisuus, luottamuksellisuus ja kasvokkaiset kohtaamiset luovat sitoutumista toimintaan. Tukivaparin tulee olla aikuinen, joka omaa samoja mielenkiinnonkohteita tuettavan nuoren kanssa. Kohtaamiset tukisuhteessa ei näyttäydy ongelmalähtöisinä, vaan toista arvostavana ja kunnioittavana yhdessäolona.

Toimenpide-ehdotuksia tukivaparin toteutuksen tueksi

Nuorilta löytyi hyviä näkökulmia haastatteluiden teemoiksi nousseiden tukihenkilötoiminnan tarpeen, luonteen, tekijöiden sekä yhteydenpidon tueksi. Teemahaastatteluista saatu aineisto kohtasi pilotointijakson aikana tehtyä tukivaparitoimintaa. Yhdessä tekeminen on ollut vapaa-ajalle kohdistuvaa, kuten liikkumista ja kulttuuria. Toimivan keskusteluyhteyden tärkeys käy ilmi sekä haastatteluissa että pilotoinnissa. Suurimmat tehtävät toimenpiteet ilmenevät tukisuhteen luomisessa sekä nuorten kuulemisessa toiminnan aikana. Molemmat osa-alueet ovat huomioon otettavia tuet-

tavien nuorten hyvinvoinnin parantamisen kannalta. Etenkin nuorten kuuleminen tukisuhteen aikana on mietittänyt kehittämisprosessin aikana.

Tukisuhteen aloittaminen herätti aineistossa ajatuksia. Hakeutuminen minkä tahansa tuen ja avun piiriin voi olla nuorelle korkea kynnyks. Seuraavan kynnyksen ylittämisen pitäisi tehdä mahdollisimman matalaksi. Tukivaparin kytkeminen mukaan kriisimajoituksen aikana olisi mielestäni toimiva ratkaisu. Kaikki nuoret eivät aloita asiakkuuttaan kriisimajoituksesta, mutta tukivaparin aloittamisen voisi tässäkin tapauksessa liittää turvatalolle. Ensimmäiset tapaamiset sovittaisiin henkilökohtaisten aikojen yhteyteen, joko ennen tai jälkeen työntekijän tapaamisen. Näin pystytään välttämään ylimääräiset kulkemiset turvatalolle. Aloituspalaveri järjestettäisiin, kun tapaamiskertoja turvatalolla on takana kaksi tai kolme kertaa. Tällöin toinen ihminen ei ole enää täysin vieras ja siirtyminen talon ulkopuolisiin tapaamisiin koettaisiin mahdollisimman helpoksi.

Asiakkuuden alussa täytyy varata ammattilaisille aikaa tutustua nuoreen ja hänen tilanteeseensa. Ajatus tukivaparista nuoren rinnalle ei välttämättä synny heti. Nuori ehtii ammatillisen työn aikana tutustua työntekijöihin ja turvataloon paikkana. Kun tarve tukivaparista tulee ajankohtaiseksi, tukisuhteen osapuolet voisivat kohdata toisensa. Ensimmäisellä kohtaamisella tukivapari on vieras, mutta nuorelle tutussa miljöössä. Nuorta saattaa helpottaa tieto työntekijöiden läsnäolosta, vaikka he eivät olisikaan konkreettisesti samassa tilassa. Tapaamiset turvatalolla lisäisivät myös kuuluksi tulemistä. Turvatalon työntekijät saisivat välittömästi tietoa tukisuhteen etenemisestä ja mahdollisuuksista.

Nuorten kuuleminen tukisuhteen aikana aiheuttaa miettimistä. Mikä olisi nuorille helpoin tapa tulla kuulluksi? Tuloksista ilmenee nuorten haluttomuus ottaa itse yhteyttä Nuorten turvatalolle. Vaihtoehtoina esitettiin kertomista henkilökohtaisen ajan yhteydessä tai turvatalon yhteydenottoa asian tiimoilta. Toimintaa suunnitellessa on mietitty lyhyen kyselyn tekemistä, jonka voisi lähettää tuettaville nuorille sähköpostilla. Tulosten perusteella nuoret eivät suosi sähköpostin käyttöä. Sosiaalisen median ja erilaisten viestintäsovellusten käyttö on nuorille ominaisin tapa kommunikointiin. Vaikka kyselyn lähettäisi nuorille jollain heidän suosimillaan viestintätavoilla, vastausten saaminen voi olla epävarmaa.

Tukivapari näyttäytyy tärkeänä nuorten kuulluksi tulemisen näkökulmasta. Koska yhteydenpito nuoriin on enemmän Nuorten turvatalon vastuulla, on tärkeää saada tieto tapaamisista tukivapareilta. Tukivapari voisi vastata tapaamista koskevaan kyselyyn tai lähettää lyhyen, vapaamuotoisen kerronnan tapaamisesta. Tällöin Nuorten turvatalo tulisi tietoiseksi siitä, kuinka tukisuhde voi sillä hetkellä. Tieto tapaamisesta kirjattaisiin nuoren kohdalle asiakastietojärjestelmään. Asiakastietojärjestelmästä se olisi kaikkien työntekijöiden saatavilla ja toimisi muistutuksena nuoren henkilökohtaiseen tapaamiseen valmistauduttaessa. Jos nuoren henkilökohtaiset ajat eivät enää ole säännöllisiä, niin kuulumisten kyselyn voi hoitaa soittamalla tuettavalle nuorelle.

Esitettyjen ehdotus edellytyksenä on kaikkien Vantaan Nuorten turvatalon työntekijöiden perusteellinen perehdytys ja yhteisen toimintamallin luominen. Tukivaparitoiminta muodostuu tärkeäksi suhteeksi vapaaehtoisen ja tuettavan nuoren välillä. Tiedolla on merkitystä niin nuoren kuin tukivaparinkin hyvinvoinnin kannalta. Työ turvatalolla on vuorotyötä, jolloin työntekijöistä kuka vaan voi ottaa vastaan tiedon tapaamisista. Yhteisesti sovittu kirjaamistapa helpottaa tiedon löytämistä ja hyödyntämistä. Tämän lisäksi suosittelisin nimeämään yhden henkilön, kuka ottaisi vastuun tukisuhteiden seurannasta. Tietoa tukisuhteesta lähetetään kirjallisesti, mutta henkilökohtainen yhteydenotto, esimerkiksi puhelimitse, voi antaa tarkempaa näkemystä tilanteesta.

6.2 Opinnäytetyön onnistumisia ja epäkohtia

Haastateltavilta saadun aineiston perusteella tukivaparitoiminnalle on tarvetta. Nuorten näkemys tukivaparista tukee pilotointivaiheen aikana tehtyä tukivaparitoimintaa. Opinnäytetyö on tuottanut sekä vahvistusta jo tehdylle työlle, että toimenpideehdotuksia, joilla saadaan tehtyä toiminnasta ehjempi kokonaisuus. Lisäksi esiin nostettiin uusia näkökulmia, muun muassa yhteydenpidon toteuttamiseksi. Tilaaja on saanut tutustumisesta Espoon Nuorten turvatalon tukikummitoimintaan teemoitetun yhteenvedon. Tämän yhteenvedon, nuorten haastattelujen ja tukivaparin pilotoinnin yhdistämisellä saadaan lisättyä käsityksiä toiminnan konkreettiseen toteuttamiseen. Onnistuneella tukivaparitoiminnalla pystytään vastaamaan juuri oikealla tavalla niihin haasteisiin, joita nuoret elämässään kohtaavat.

Toiminnan toteuttamiseen saatuja näkemyksiä tuli paljon ja nuorten halukkuus osallistua haastatteluihin yllätti positiivisesti. Aineistonkeruu näytti, kuinka paljon nuorilla on sanottavaa heitä koskevissa kysymyksissä. He tarvitsevat vain mahdollisuuden sanoittaa omia näkemyksiään. Opinnäytetyössä saatiin nuorten ääni kuuluviin toiminnasta, jota on tarkoitus suunnata suoraan heille. Toiminnan kehitys on lähtenyt Nuorten turvatalon työntekijöiden näkemyksestä liikkeelle. Tarve kohdistui nuorten arkielämän haasteiden tukemiseen. Opinnäytetyön tulokset vahvistavat ammattilaisten näkemystä. Nuoret näkevät myös tarvetta tukihenkilötoiminnalle. Näiden tulosten avulla nuorilta saadut näkemykset saadaan linkitettyä ammattilaisten näkemysten rinnalle.

Tutkimusmenetelmäksi valittu teemahaastattelu osoittautui mielestäni toimivaksi menetelmäksi. Ensimmäisessä haastattelussa nousi esiin asioita, joita ei oltu otettu huomioon haastattelurunkoa tehdessä. Tätä tietoa hyödynsin toisen haastattelun kohdalla. Haastateltavat olivat mukana kertoakseen omat näkemyksensä ja osoittautuivatkin ajattelevaisiksi ja puheliaiksi nuoriksi. Nuorista ei ollut näkyvissä jännitystä haastattelutilanteissa. Tähän saattoi vaikuttaa muutamaa viikkoa aikaisemmin koettu haastattelutilanne. Vaikka haastatteluiden otanta jäi varsin pieneksi, niin aineistoa kertyi riittävästi opinnäytetyöhön.

Tulosten yleistettävyyden näkökulmasta, opinnäytetyön otanta näyttäytyy suppeana. Määrälliseen tutkimukseen verrattuna laadullisen tutkimuksen aineiston koko on pieni tai vähäinen, mutta sitä ei pidä kuitenkaan sivuuttaa kokonaan (Tuomi & Sarajärvi 2002. 87). Suuremmalla otannalla haastatteluista saatu aineisto voisi tuoda mukanaan erilaisia näkökulmia aiheeseen. Opinnäytetyön tulokset ovat samassa linjassa Elina Hämäläisen (2013) opinnäytetyön kanssa. Hämäläisen opinnäytetyö käsittelee lasten ja nuorten kokemuksia osana tukihenkilötoimintaa. Hänen työssään ilmenee tukihenkilöiden tarpeellisuus, osallisuuden kokeminen tukisuhteessa sekä hyvinvoinnin lisääntyminen elämän eri osa-alueilla, kuten esimerkiksi yksinäisyyden ja itsenäistymisen alueilla.

Henkilökohtaisesti vaikeinta oli opinnäytetyön aloittaminen. Takanani oli pilotointijakso, jonka myötä ajatuksia tukivaparista oli paljon mielessä. Oman mielen tyhjentämi-

nen ja kirjoittamisen aloittaminen mursi tekemättömyyden lukon ja työ pääsi alkuun. Alun vaikeuden jälkeen aineiston hankinta ja lähdekirjallisuuteen perehtyminen sujui luontevasti kirjoittamisen ohella. Teimme syksyllä 2016 osana opintoja ryhmähaastatteluja nuorille, jotka valmensivat minua opinnäytetyön haastattelutilanteisiin hyvin. Vaikka opinnäytetyön tekeminen on ollut pitkä ja paikoitellen raskas urakka, niin ennen kaikkea se on ollut antoisa matka oppimiseen ja omaan itseeni. Tietoisuus omista vahvuuksista ja heikkouksista lisääntyi opinnäytetyön tekemisen ohella.

Tukivaparin pilotointiin ei osallistunut lisäksi ketään muita. Toisinaan kaipasin vertaistukea muilta samaa toimintaa tekevilta. Pääsin kuitenkin tapaamaan muita Nuorten turvatalon vapaaehtoisia säännöllisesti järjestetyissä koulutuksissa, työnhjauksissa ja vapaa-ajalle kohdistuvissa toiminnoissa. Näiden tapaamisten lisäksi sain työnhjaukseen Nuorten turvatalolta tukivapari-toimintaan. Vertaistuen merkitystä korostetaan useassa lähteessä (Korhonen 2005, 68; Kyrrä 2017). Tässä tapauksessa koin työnhjauksen tärkeäksi väyläksi purkaa omia mietteitä. Tukivaparin ensimmäiseen koulutukseen osallistui useampi henkilö, joten jatkossa tukivaparit mahdollistavat vertaistuen toisilleen.

Opinnäytetyö on tuottanut tilaajalle tietoa nuorten näkemyksiä tukivaparin toteuttamiseen. Tietoa on lisätty muun muassa yhdessä tekemisen, yhteydenpidon ja kuulluksi tulemisen näkökulmista. Nuoret toivat esiin muutamia toimenpide-ehdotuksia, joita olen pohtinut kehittämistyön aikana. Tilajalle on koottu nuorten näkökulmista esiin nousseita toimenpide-ehdotuksia. Tukivaparilla pystytään vastaamaan nuorten elämän haasteisiin ja turvaamaan matkaa kohti aikuisuutta. Toimintaa ollaan aloittamassa tällä hetkellä Vantaan Nuorten turvatalolla. Opinnäytetyön jatkotutkimuksena olisi kiinnostavaa tutkia, kuinka toiminta on lähtenyt käyntiin. Tulokulmaksiksi tähän voisi ottaa tukisuhteen molempien osapuolten näkökulman toiminnasta.

LÄHTEET

- Bardy, Marjatta, 2013. Lapsuus, aikuisuus ja yhteiskunta. Teoksessa Bardy, Marjatta (toim.) Lastensuojelun ytimessä.4. painos. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. 49-78.
- Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana 2001. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Juhani Aaltola, Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Jyväskylä: PS-kustannus
- Harju, Aaro, 2005. Kansalaisyhteiskunta vapaaehtoistoiminnan innoittajana. Teoksessa Nylund, Marianne & Yeung, Anne Birgitta (toim.) Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. 58-80.
- Hämäläinen, Elina 2013. Lasten ja nuorten kokemuksia tukihenkilötoiminnasta. Hämeen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.
- Kallio, Kirsi Pauliina, Stenwall, Elina, Bäcklund, Pia & Häkli, Jouni 2013. Arjen osallisuuden tukeminen syrjäytymisen ehkäisyvälineenä. Teoksessa Reivinen, Jukka & Vähäkylä, Leena (toim.) Ketä kiinnostaa. Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Helsinki: Gaudeamus Oy. 69-87.
- Karreinen, Lari & Halonen, Mari & Tennilä, Meri (toim.), 2010. 10 askelta parempaan vapaaehtoistoimintaan. Helsinki: Vihreä Sivistysliitto ry.
- Kiviniemi, Kari 2010. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Juhani Aaltola, Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. 3. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Korhonen, Anu (toim.) 2005. Lastensuojelun tukihenkilön käsikirja. Helsinki: Erityis- huoltojärjestöjen liitto EHJÄ ry
- Korkiamäki, Riikka 2015. Lasten ja nuorten arkisen toimijuuden tukeminen. Teoksessa Häkli, Jouni, Kallio, Kirsi Pauliina & Korkiamäki, Riikka (toim.) Myönteinen tunnistaminen. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. 131-164.
- Kumpula, Maarit 2012. Nuorten sosiaalisen pääoman muotoutuminen kaverisuhteissa. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta, Lapin yliopisto. Pro gradu -tutkielma.
- Kuuluvainen, Salla 2015. Vapaaehtoistyön johtaminen. Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF ry.
- Kyyrä, Kati 2017. Haastattelu 29.1.2017. Espoo: Punaisen Ristin Espoon Nuorten turvatalo
- Lehtinen, Sini-Tuulia 1997. Vapaaehtoistoiminta-kasvava voimavara? Näkökulmia ammattityöhön. Helsinki: Kansalaisareena Ry
- Luopa, Pauliina & Kivimäki, Hanne & Matikka, Anni & Vilkki, Suvi & Jokela, Jukka & Laukkanen, Essi & Paananen, Reija 2014. Nuorten hyvinvointi Suomessa 200-2013. Kouluterveyskyselyn tulokset. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 30.4.2017. <http://www.julkari.fi/handle/10024/116692>
- Myllyniemi, Sami (toim.) 2015. Arjen jäljillä. Nuorisobarometri 2015. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisosaian neuvottelukunta, Nuorisotutkimusverkosto. Viitattu 28.4.2017. https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2016/01/Nuorisobarometri_2015_ISSUU.pdf

- Nurmi, Jari-Erik 2008. Nuoruusiän kehitys: etsintää, valintoja ja noidankehiä. Teoksessa Lyytinen, Paula, Korhonen, Mikko & Lyytinen, Heikki (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan. 1.-8. painos. Helsinki: WSOY. 256-274.
- Nuorisolaki 1285/2016.
- Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2010. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 1.-2. painos. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Peltola, Marja & Moisio, Jenni 2017. Ääniä ja äänettömyyttä palvelukentillä. Katsaus lasten ja nuorten palvelukokemuksia koskevaan tietoon. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisu 112. Viitattu 15.4.2017.
http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/aania_ja_aanettomytta_palvelukentilla.pdf
- Pessi, Anne Birgitta & Oravasaari Tomi, 2010. Kansalaisjärjestötoiminnan ytimessä. Tutkimus RAY:n avustamien sosiaali- ja terveystieteiden vapaaehtoistoiminnasta. Avustustoiminnan raportteja 23. Viitattu 1.3.2017.
<http://www.kansalaisareena.fi/RAYraportti23.pdf>
- Punainen Risti 2017a. Punainen Risti on erilainen auttaja. Viitattu 13.3.2017.
<https://www.punainenristi.fi/tutustu-punaiseen-ristiin/erilainen-auttaja>
- Punainen Risti 2017b. Punaisen Ristin seitsemän periaatetta. Viitattu 13.3.2017.
<https://www.punainenristi.fi/periaatteet>
- Punainen Risti 2017c. Mikä on Suomen Punainen Risti? Viitattu 13.3.2017.
<https://www.punainenristi.fi/tutustu-punaiseen-ristiin/suomen-punainen-risti>
- Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry 2017. Lasten ja nuorten valtuutetun huoneen taulu 2017-2021. Viitattu 22.3.2017. <http://www.huoneentaulu.fi/>
- Suomen Punainen Risti 2014. Sosiaalinen tilinpäätös. Kaikille asioille voi tehdä jotain.
- Suomen virallinen tilasto (SVT) 2017. Tulonjakotilasto. Pienituloisuus 2015. 4 Nuorten kotitalouksilla tulokehitys heikkoa. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 22.4.2017.
http://www.stat.fi/til/tjt/2015/02/tjt_2015_02_2017-03-24_kat_004_fi.html
- Suomen virallinen tilasto (SVT) 2009. Ajankäyttötutkimus. Osallistuminen ja vapaaehtoistyö 2009. Vapaaehtoistyöhön osallistuminen, epävirallinen auttaminen ja luottamus. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 1.3.2017.
http://www.stat.fi/til/akay/2009/04/akay_2009_04_2011-09-16_kat_002_fi.html
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Unicef 2017. YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. Viitattu 29.3.2017.
https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf
- Yeung, Anne Birgitta 2005a. Tutkimustyökaluja vapaaehtoismotivaation mysteeriin. Teoksessa Nylund, Marianne & Yeung, Anne Birgitta (toim.) Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. 83-103.
- Yeung, Anne Birgitta 2005b. Vapaaehtoistoiminnan timantti. Miten mallintaa motivaatiota? Teoksessa Nylund, Marianne & Yeung, Anne Birgitta (toim.) Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. 104-125.

LIITTEET

(LIITE 1)

TEEMAHAASTATTELU

Taustatiedot:

- Ikä
- Asiakkuussuhde, asiakkuuden kesto

Mihin?

- Mitä tukivapari voisi tukea?
 - kotityöt, asioidenhoito (virastot jne), työ / koulu, talous, vapaa-aika, harrastusmahdollisuudet, oman asuinalueen tarjonta nuorille, ystävyyssuhteet, pääkaupunkiseudun toimintaa...?
- Voisiko tukivapari olla oman elämän turvallinen aikuinen?
- Voisiko tukivaparitoimintaa yhdistää turvatalolla tehtävään työhön? Tuki-siko tukivapari nuoren asiakkuussuhdetta turvatalolle?
- Kuinka nuoren ja tukivaparin suhteen luominen tapahtuisi?
- Onko tukivaparin iällä merkitystä?

Mitä?

- Mitä voi tehdä yhdessä?
 - kahvi, leffa, liikunta, kulttuuri...?
- Kuinka usein nuori ja tukivapari tapaisivat?
 - Viikoittain, 2 x kk, 1 x kk...?
- Missä tapaamiset tapahtuisivat?
 - Nuoren kotona, tukivaparin kotona, julkisilla paikoilla...?
- Mikä motivoisi nuorta tukivaparisuhteeseen?
- Tarvitaanko tukivaparin kanssa tavatessa rahaa? Jos, niin mihin? Jos ei, niin miksi?

Tarve?

- Mitä ajatuksia tukivaparista?
- Onko mielestäsi tarvetta toiminnalle?
- Kokisitko itsellesi tarpeelliseksi?
- kuinka pitkään nuoren ja tukivaparin suhde kestäisi?
 - Kuukausia, ½ vuotta, vuosi...?
- Kenelle tukivapari sopisi?
 - Itsenäistyvä nuori, alaikäinen / täysi-ikäinen nuori, vanhempien kanssa asuva nuori?
- Onko merkitys tuettavan kansallisuudella?

Yhteydenpito ja raportointi?

- Kuinka tukisuhteessa pidetään yhteyttä?
 - Whatsapp, sähköposti, puhelin
- Miten nuori voisi raportoida turvatalolle, kuinka asiat tukivaparin kanssa sujuvat?
 - Palaverit (yhdessä turvatalon työntekijän, tukivaparin ja nuoren kanssa)? Kuinka usein?

- Henkilökohtaisten tapaamisten ohessa (nuoren oma kerronta)?
- Jokaisen tukivaparin tapaamisen jälkeen raportointi (esimerkiksi sähköpostilinkki)?

Mitä muuta?

- Parannuksia, kehitysehdotuksia, hyödyt, haitat